

SZAKMAI AJÁNLÁS

a
„NAGYBETŰS ÉLETRE SZABVA SZAKMAI TÁMOGATÁS
KAMASZKORTÓL A FELNŐTTÉ VÁLÁSIG”
című projekt keretein belül megvalósuló kérdőíves és fókuszcsoportos kutatás,
valamint a lezajlott tanulmányutak és műhelymunkák alapján
(EFOP-5.2.2-17-2017-00027)

Szerző: Dr. Benkő Marianna
jogász, BENKŐ-SZOLG Kft.

Szakmai és nyelvi lektorálás: Zsivkovitsné Gyenes Krisztina, Balogh Edit
Talentum Alapítvány az Önkéntesség Támogatásáért

2019.

Tartalomjegyzék

Előszó.....	4
Vezetői összefoglaló.....	5
A projekt részletes bemutatása.....	8
A projekt céljai.....	8
A projektben résztvevők.....	8
A projekt eredményei, megállapításai.....	9
Civil szervezetek a pályorientációban témakör.....	9
A kutatás témakör szempontjából releváns tartalma.....	9
A témakör szempontjából releváns jó gyakorlatok.....	10
A témakör szempontjából releváns workshopok megállapításai.....	12
A témakör szempontjából releváns tanulmányutak tapasztalatai.....	12
Problémafelvetések a projekt alapján.....	12
A témakörre vonatkozó ajánlás részletes tartalma.....	13
A Talentum Alapítvány humán szolgáltatás-fejlesztése a témakörhöz kapcsolódóan.....	14
Közösségi szolgálat, önkéntesség témakör.....	15
A kutatás témakör szempontjából releváns tartalma.....	15
A témakör szempontjából releváns jó gyakorlatok.....	16
A témakör szempontjából releváns workshopok megállapításai.....	16
A témakör szempontjából releváns tanulmányutak tapasztalatai.....	17
Problémafelvetések a projekt alapján.....	18
A témakörre vonatkozó ajánlás részletes tartalma.....	19
A Talentum Alapítvány humán szolgáltatás-fejlesztése a témakörhöz kapcsolódóan.....	20
A szakma presztízsenek, vállalkozói készségek növelése témakör.....	21
A kutatás témakör szempontjából releváns tartalma.....	22
A témakör szempontjából releváns jó gyakorlatok.....	22
A témakör szempontjából releváns workshopok megállapításai.....	24
A témakör szempontjából releváns tanulmányutak tapasztalatai.....	24
Problémafelvetések a projekt alapján.....	24
A témakörre vonatkozó ajánlás részletes tartalma.....	25
A Talentum Alapítvány humán szolgáltatás-fejlesztése a témakörhöz kapcsolódóan.....	26
Szakmai kapcsolatok fejlesztése témakör.....	27
A kutatás témakör szempontjából releváns tartalma.....	27
A témakör szempontjából releváns jó gyakorlatok.....	27
A témakör szempontjából releváns workshopok megállapításai.....	28

A témakör szempontjából releváns tanulmányutak tapasztalatai.....	29
Problémafelvetések a projekt alapján.....	29
A témakörre vonatkozó ajánlás részletes tartalma	30
A Talentum Alapítvány humán szolgáltatás-fejlesztése a témakörhöz kapcsolódóan.....	30
Családi és társas tudás fejlesztése témakör	31
A kutatás témakör szempontjából releváns tartalma	31
A témakör szempontjából releváns jó gyakorlatok.....	32
A témakör szempontjából releváns workshopok megállapításai	33
A témakör szempontjából releváns tanulmányutak tapasztalatai.....	34
Problémafelvetések a projekt alapján.....	34
A témakörre vonatkozó ajánlás részletes tartalma	35
A Talentum Alapítvány humán szolgáltatás-fejlesztése a témakörhöz kapcsolódóan.....	36
Egyéb megállapítások.....	36
Iskolai tananyag átalakítása	36
Oktatási módszertan.....	37
Tanári és tanulói túlterheltség	38
Duális képzés.....	38
Az oktatásból kiesett tanulók, hátrányos helyzetű fiatalok (re)integrálása.....	38
A fiatalok munkakultúrája, elvárásai munkavállalás során	39
Külföldi munkavállalás, önkéntesség	39
Összefoglalás	41

ELŐSZÓ

A Talentum Alapítvány az Önkéntesség Támogatásáért civil szervezet a társadalmi befogadás előmozdítása, valamint a hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelem érdekében 2018-2019 között valósította meg a „NAGYBETŰS ÉLETRE SZABVA - Szakmai támogatás kamaszkortól a felnőtté válásig” című projektet.

Az Európai Szociális Alap támogatása lehetővé tette, hogy az Alapítványnál eddig működtetett humánszolgáltatásokat fejlessze külföldi és hazai jogyakorlatok tapasztalatainak beépítésével és olyan szakmai kapcsolatokat építsen ki, amelyek alapját képezik a jövőben a fenntartható és minőségi humánszolgáltatásokhoz való jobb hozzáférés biztosítása érdekében.

A projekt során megtapasztalt szakmai együttműködés az ifjúsági szakemberek között alapvető igényként jelentkezett, valamennyi program sikerrel és konkrét szakmai eredménnyel zárult, amely jogyakorlatok a jövőben alkalmazásra kerülnek a projekt partnerek körében. A szektorok közötti együttműködés is előremutató volt a projektben, felismerve az ifjúságfejlesztés fontosságát és komplex jellegét.

Az ifjúsággal foglalkozó szakemberek elkötelezettsége a jövő generáció záloga, akik jelentősen befolyásolhatják a fiatalok munkaerőpiaci lehetőségeit, családhoz való hozzáállásukat, társadalmi felelősségvállalással rendelkező állampolgárokká válásukat. Éppen ezért az ifjúsági szakemberek számára az új módszerek, a modern világhoz való alkalmazkodás és az állandó megújulás kulcsfontosságú a jövőben is.

A szakmai ajánlás részben módszertani ötleteket fogalmaz meg, részben a szakpolitikai döntéshozóknak hívja fel a figyelmét a társadalmi kihívásokra, amelyekre a jövőben megoldásokat kell találni. Bízunk benne, hogy az összegyűjtött javaslatok nagy része beépül a társadalmi szereplők életébe, munkájába, terveibe.

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

A Talentum Alapítvány az Önkéntesség Támogatásáért 2002-ben alapított civil szervezet, melynek elsődleges küldetése az egyének személyi fejlesztése, az alulról jövő kezdeményezések felkarolása, a közösségi tevékenységek erősítése, a nonprofit szektor fejlesztése.

A Talentum Alapítvány alapításától fogva célként tűzte ki az önkéntesség támogatását, létrehozta a Csongrád megyei Önkéntes Központot, alapító tagja volt az Önkéntes Központok Hálózatának. Ezen tevékenysége körében elsődlegesen igyekezett elérni a fiatalokat az önkéntes tevékenység népszerűsítése, elterjesztése érdekében. 2012-ben, a hazai közösségi szolgálat bevezetésével az alapítvány azonnal kifejlesztett tanár továbbképzési programot, illetve diákokat, szülőket felkészítő alkalmakat. Elindította a hosszú távú önkéntes programjaink tudatos terjesztését a következő tématerületeken: színházi, múzeumi, kórházi, iskolai, multiplikátor és szomszédsági önkéntesség területén.

2013-ban az alapítvány elindította Talentum Tini Tanoda programot, amelynek középpontjában a hátrányos helyzetű fiatalok életre nevelése, kompetencia fejlesztése és társadalmi életbe való bekapcsolása áll. Munkaerő-piaci szolgáltatások (mint pályorientáció, gyakornoki és gyakorlati hely közvetítés) nyújtására készült fel minőségbiztosítási rendszer bevezetésével.

Ezen tevékenység indikálta azt, hogy a Talentum Alapítvány elkötelezett az ifjúság fejlesztése, orientálása terén, kiterjedt munkaerő-piaci ismeretekkel rendelkező szakembergárdája képes megalapozottan tájékoztatást nyújtani az oktatás, munkavállalás tárgyában. Ezért is tervezte meg és koordinálta a Talentum Alapítvány a „Nagybetűs életre szabva: szakmai támogatás kamaszkortól a felnőtté válásig” (EFOP-5.2.2-17-2017-00027) elnevezésű projektet.

Az EFOP-5.5.2-17. felhívás körébe tartozó pályázatok kiírására a humán szolgáltatásokat nyújtó állami és nem állami intézmények, szervezetek és fenntartók számára, a transznacionális együttműködés megvalósítása érdekében került sor. Ebben a Kormány célul tűzte ki a magyarországi (köz)szolgáltatások elérhetőségének és minőségének fejlesztését, esélyteremtő szerepének javítását.

A projekt keretein belül a Talentum Alapítvány kutatási témaválasztását napjaink legégetőbb társadalmi kérdései hívták életre: a családi életformára nevelés és gyerekvállalási hajlandóság növelése, a fiatalok pályaválasztása, munkavállalási készségeik fejlesztése, a fiatalok szociális hálójának fejlesztése, a társadalmi esélyegyenlőség biztosítása.

A projektben részt vevő szakemberek az állami és civil szektor különböző pontjairól érkeztek, széles rálátással és tapasztalatokkal rendelkeznek a vizsgált kérdésekben, melyre így minden esetben releváns választ tudtak adni, mely az érdemi megállapítások alapjául szolgálhatott.

A projekt megvalósítása során kérdőívek alapján, több ország szakembereit elérve született egy kutatási dokumentáció, ezen túl 12 workshop megrendezésére került sor, ahol a különböző szervezetekből érkező szakemberek megoszthatták egymással tapasztalataikat. 8 tanulmányút keretében a helyszínen ismerkedtek meg a résztvevők a kialakult gyakorlatokkal. Ezen találkozókön keresztül az alapítvány olyan jó gyakorlatokat is megismert és összegyűjtött, melynek eredményei formáltak jelen szakmai ajánlás tartalmát.

Jelen szakmai ajánlás lényegében a szakemberek korábbi tapasztalatainak és észrevételeinek gyűjteménye, ami a fókuszcsoportos interjúk tanulságaival kiegészítve tökéletes alapot adott gyakorlati tanácsok, jó gyakorlatok és reformok megfogalmazására a döntéshozók részére.

A projekt eredményeként az alábbi javaslatok kerültek ajánlásként megfogalmazásra:

- 1. Támogassa és könnyítse meg a civil szervezetek bevonását a pályorientációs feladatok ellátásában, az együttműködési keretek megfogalmazásával, valamint a részfeladatok ellátásának minél széleskörűbb lehetővé tételével.**
- 2. Az Iskolai Közösségi Szolgálat tevékenységén keresztül támogassa azt a folyamatot, amelynek eredményeként a közösségi szolgálat rávezeti a fiatalok a kötelezőn tevékenységen túli önkéntességre, így az önkéntes tevékenység és a közösségi szolgálat pozitív hatásai a szociális kapcsolatokra és készségekre, a tágabb munkaerőpiaci ismeretekre vezetve hosszú távon érvényesülve kihatnak a fiatal egész életútjára, előremutató társadalmi hatásokat váltva ki.**
- 3. Az önálló szakma presztízsének növelése céljából támogassa és segítse elő olyan programok létrehozását, amely a szakmát szerzett fiatalok globális szakmaképét, az önálló vállalkozáshoz szükséges kompetenciáit, így az együttműködésre, kommunikációra, az adminisztrációs teendők között való eligazodásra vonatkozó képességeit, javítja, fejleszti, így hosszú távon lehetővé teszi a piacgazdaságban, munkaerőpiacon való részvételét.**
- 4. Segítse elő és támogassa olyan projektek létrehozását, amely a különböző oktatási szereplők, ifjúsági szervezetek közötti kapcsolatok kialakítását és fejlesztését célozza, ideértve a határon túli magyarság szervezetekkel való kapcsolatépítést, kölcsönös tanár- és diákcserékre irányuló programok lefolytatását is.**
- 5. Támogassa azon ifjúsági programokat, amelyek az offline kapcsolattartást, családi életre való nevelést, a családi értékek erősítését, a kiegyensúlyozott társas kapcsolatok létrehozását célozza, ide értve az egészséges pszichoszexuális nevelést és a szexualitáshoz kapcsolódó élmények tudatos és egészséges megélését segíti elő.**

A résztvevő szakemberek válasza alapján megállapítható, hogy a civil szektor jelentős hozzájárulásokat tett eddig is a fenti ajánlások tárgyát képező területek működéséért és fejlesztéséért. Ugyanakkor kétségtelen, hogy a továbblépéshez mindenképpen szükségesek lehetnek akár átfogó, akár speciálisan csak egy-egy területet érintő beavatkozások, melyek érintik az állami szerepvállalások körét. Szükségesnek tartjuk leszögezni, hogy a civil szektor szereplőivel történő egyeztetés, koordináció mélyítése is előnyös lehet az érintett kérdésekben, ami már érdemi változásokat idézhet elő anyagi jellegű felelősségvállalás nélkül.

Elsősorban olyan problémák és kérdéskörök tekintetében fogalmazott meg a projekt ajánlásokat, ami összefügg a Talentum Alapítvány által végzett civil tevékenységekkel, mivel erre van nagyobb rálátás és több tapasztalat a szektorban. Ugyanakkor olyan témák is feldolgozásra kerültek, amelyek ezen a területen túl mutatnak. Ebben a körben ajánlást nem fogalmaz meg a projekt, ugyanakkor fontosnak tartja, hogy ezek közül is bemutasson néhány, jelentős területet.

Ez utóbbi körben a projekt olyan megállapításokat tett az oktatás helyzetével kapcsolatban, melyek a döntéshozók számára részben már ismertek és melyek a legújabb szabályozói lépések

eredményeképpen beépítésre kerültek a vonatkozó joganyagba. Ilyen a tananyag csökkentésére, valamint a tanulók és az oktatók túlterheltségére vonatkozó megállapítások, melyeket a legújabb Nemzeti Alaptanterv is tárgyal.

További megállapítások vonatkoznak a tanítási módszertanra, mely a résztvevő szakemberek általános megállapítása alapján felülvizsgálatára, a jelenlegi szigorú és korlátozott módszertan lazítására lenne szükség, valamint az ismert és bevált alternatív módszertani formák beépítésének lehetőségét jelöli meg fejlesztési lehetőségként.

A szakmai ajánlás ezen túl megállapításokat tesz a szakképzés, az újrakezdő tanulók integrálása, külföldi munkavállalás és önkéntesség tárgyában. Fontos kiemelni, hogy ezek a témák, az itt megnevezett fejlesztési lehetőségek vizsgálata jelentős és előnyös munkaerőpiaci változtatásokkal kecsegtet, figyelemmel arra, hogy az érintett fiatalok így hamarabb és eredményesebben tudnak a munka világába lépni.

Fontos megállapításokat tartalmaz a szakmai ajánlás a fiatalok munkavállalási elvárásai, motivációi kapcsán. Ez olyan tudásanyag, amelynek az eredményeit érdemes a döntéshozóknak a munkaerőpiaci, gazdasági intézkedések során vizsgálni, hiszen a munka világába most belépő fiatalok hosszú távon formálják majd egy ország társadalmát.

Jelen szakmai ajánlás tartalma szerint részletesen ismerteti a projekt célkitűzéseit, az abban részt vevő szakemberekre vonatkozó releváns adatokat, majd az ajánlás alapjául szolgáló egyes témaköröket azok megalapozásával, a projekt alapján kikristályosodó problémafelvetésekkel, valamint a problémafelvetések alapján megtett ajánlásokban foglaltak részletes kifejtésével.

A PROJEKT RÉSZLETES BEMUTATÁSA

A projekt céljai

A projekt négy nagy társadalmi kihívást célzott megvizsgálni és az ott felmerült problémákra adekvát választ adni, melyek a döntéshozók számára is segítséget nyújtanak. A vizsgált kérdések a legégetőbb társadalmi metszéspontok közé tartoznak:

- Családi életformára nevelés és a gyermekvállalási hajlandóság növelése;
- A fiatalok pályaválasztása, képzettsége, munkához való hozzáállása, vállalkozási készsége, munkavállalása, mobilitása;
- A fiatalok szociális hálójának fejlesztése, bekapcsolásuk a társadalmi szervezetek életébe, felelősségvállalásuk és szociális érzékenységük fejlesztése, körükben az önkéntesség népszerűsítése;
- A társadalmi esélyegyenlőség biztosítása, a szociálisan leszakadó rétegek, hátrányos helyzetűek integrációja.

Ezen kiemelt vizsgálati területek mellett a projekt rövid távú céljai között szerepel – többek között – a nemzetközi tapasztalatcsere, a hazai és külföldi tapasztalatok megismerése, a tudástranszfer biztosítása a humán szolgáltató szakemberek között, továbbá a magyarországi szakemberek tudásának fejlesztése, a speciális szakmai tudásanyag bővítése, a nemzetközi tapasztalat-megosztás szinergikus hatásának kihasználása, a kutatási eredmények széleskörű megosztása, a szakmapolitikai szakértők látókörének szélesítése, valamint a szakpolitikai intézkedésekkel kapcsolatos tapasztalatok és ajánlások megfogalmazása.

A projekt eredményei hozzásegíthetik a felnövekvő generációk tagjait, hogy az állandóan változó munkaerő-piaci elvárások ellenére a foglalkoztatás terén stabil helyzetben legyenek, sőt a változások nyerteseivé válhassanak, arról nem is beszélve, hogy az uniós munkaerő-áramlásba bekapcsolódva nemzetközi viszonyok között is versenyképesek legyenek, valamint a vállalkozási hajlandóságukat is kibontakoztathassák. Nem elhanyagolható az immateriális szükségletek szerepe sem az egyének életében, amelyeket elsősorban közösségi környezetben elégíthetnek ki, és amelyek szerepe éppen az atomizálódás következtében felértékelődhet a fiatalok körében.

A projekt eszközei, megvalósult projektjei és együttműködési révén aktívan hozzájárul a társadalmi felzárkóztatáshoz, a társadalmi együttműködés és közösségépítés erősítéséhez, amely tudásátadással, kompetenciafejlesztéssel, készségfejlesztéssel és a mindezt megalapozó kutatással, valamint ezek multiplikációjával valósulhat meg. Jelen szakmai ajánlások tehát ebbe a kontextusba illeszkednek bele, a projekt céljainak sikeres megvalósulását, illetve eredményeinek hosszú távú fenntarthatóságát és alkalmazását szem előtt tartva.

A szakmai ajánlás célja, hogy a kutatás és a projekt eredményei alapján, felhasználva a szakemberek korábbi tapasztalatait, megfogalmazásra kerüljenek jól hasznosítható gyakorlati tanácsok, jó gyakorlatok, módszertani fejlesztési javaslatok a szakemberek, a szakmai szolgáltatók, a civil szervezetek és az oktatás különböző szintjein és területein felelős döntéshozók számára.

A projektben résztvevők

A kutatás és a projekt teljesítésében határon belüli és határon túli szervezetek is részt vettek:

- 1) Talentum Alapítvány az Önkéntesség Támogatásáért
- 2) Partiskon Társadalomkutató Közhasznú Egyesület

- 3) Asociația "Caritas-Asistență Socială" Filiala Organizației Caritas Alba Iulia (Gyulafehérvári Caritas-Szociális Gondozás)
- 4) Institutio Pro Educationem Transilvaniensis Egyesület

A workshopok, tanulmányutak kapcsán további határon belüli és határon túli szervezetek is részt vettek, valamint a projektnek volt további két vajdasági partnerszervezete, akikkel szoros együttműködés valósult meg: Caritas Subotica (Szabadkai Caritas), Észak-bácskai Magyar Pedagógusok Egyesülete. A jó gyakorlatok szolgáltatásában szintén több ország szervezetei vettek részt. Az ezekre vonatkozó részletes anyagokat a projekt iratanyaga maradéktalanul tartalmazza.

A kutatás során 200 fő került megkeresésre, melyből 100 fő magyarországi és 100 fő Romániában élő erdélyi magyar szakember volt, így a határon túli magyarság szempontjai egyenlő súllyal estek latba az eredmények megfogalmazása terén. A válaszadók döntő többsége (74%) a jövő szempontjából a legtovább aktív, 25-49 év közötti korosztályból került ki. Ezt kiegészítendő megjegyezzük, hogy a kutatásban részt vevő szakemberek 63%-a több mint 5 évet eltöltött az ifjúsági szakterületen, így tapasztalatuk jelentős súllyal esett latba az eredmények megállapítása terén. A szakembereken keresztül a közvetlenül érintett korosztály, a 10-29 év közötti fiatalok elérése is megtörtént.

Figyelemmel arra, hogy EFOP-5.2.2-17 pályázat célja kifejezetten az állami és nem állami intézmények, szervezetek tapasztalatainak összesítése volt, így a projektben részt vevő válaszadók megoszlása is ezt az elvárást tükrözi: 29%-uk érkezett az állami, 56%-uk viszont a nonprofit szektorból (az itt nem részletezettek mellett az egyházi és a forprofit szférából is érkeztek résztvevők).

A workshopok, tanulmányutak során cél volt, hogy az adott témában illetékes államigazgatási szerv vagy szervezet is részt vegyen, mely több alkalommal megvalósult. Ez lehetővé tette azt is, hogy az államigazgatási szempontok, eredmények és tapasztalatok is beépítésre kerüljenek a projekt eredményeként megszülető dokumentumba.

A PROJEKT EREDMÉNYEI, MEGÁLLAPÍTÁSAI

Civil szervezetek a pályaeorientációban témakör

A pályaeorientáció kiemelt feladat egy fiatal életében: ekkor kell döntést hoznia gyakorlatilag egész felnőtt életéről. Nagyon sok lehetőség áll egy fiatal rendelkezésére, sok továbbtanulási forma, rengeteg külföldi lehetőség akár munkára, akár továbbtanulásra, így a választás sokszor nem egyszerű. Mivel a pályaválasztás időpontja alapvetően az iskolai oktatás, nevelés időtartamára esik, értelemszerűen felmerül a kérdés, az mennyiben az oktatás, mennyiben a szülők és mennyiben más szereplők feladata, illetve maga a fiatal hogyan és milyen módon tud ebben tájékozódni, részt venni. A projekt igyekezett ezeket a felvetéseket összegyűjteni.

A kutatás témakör szempontjából releváns tartalma

A téma kapcsán a kutatás több felmerülő kérdést vizsgált, elsősorban a pályaeorientációs tevékenység ideális időpontját és módját a fiatalok oktatása során, de kitért annak nehézségeire, valamint a fiatalok motivációinak vizsgálatára is.

A kutatás alapján egyértelműen megállapítható, hogy a részt vevő szakemberek szerint elsősorban az iskola és az egyéb oktatási intézmények játszanak fontos, ha nem a legfontosabb szerepet a pályaválasztás és a pályorientáció során. A kutatás megállapításai alapján az osztályfőnököknek és más, a gyerekeket ismerő iskolai tanár kötelessége lenne ezen feladatok ellátása ideális esetben a család mellett.

A pályorientációs feladatok elvégzésének ideális módja és időpontja tekintetében megoszlik a szakértők véleménye. A kutatás „Ideális pályorientáció” fejezetében szakemberek döntő része szerint már általános iskolában érdemes elkezdni a felkészítést, de legkésőbb a középiskola első felében. Ez a megállapítás egyértelműen jelzi, hogy az iskoláknak jelentős szerepet kell játszania ennek teljesítésében. Ha ezt kiegészítjük azzal, hogy általánosságban a heti 1 óra foglalkozást tartják ideálisnak a szakértők, jelzi, milyen feladatot jelent ez az oktatási intézmények számára.

Noha a legtöbb szakember kiemelte, hogy az iskola milyen fontos szerepet játszik a pályorientáció során, az egyértelműnek tűnik, hogy maguk a pedagógusok általában nem értenek egyet azzal, hogy az ő feladatuk lenne a tevékenység végzése. Ennek az lehet a hátterében, hogy jelenleg is egyre kevesebb pedagóguson oszlik meg egyre több elvárás és feladat, és egy osztály több éves patronálása így is plusz felelősséggel és feladatokkal jár, a szakemberek egy része nem gondolja, hogy ezeket a terheket még a pályorientációhoz szükséges folyamatos informálódással és külön odafigyelés igénylésével is meg kellene toldani. A válaszadók többsége szerint iskolarendszeren kívüli szakemberekkel kellene ezt megoldani, de legalábbis célszerű bevonni külső szakértőket a folyamat menedzselésébe.

A kutatás „Különböző pályorientációs formák” című fejezetében olvashatóak, milyen változatos formák, gyakran az oktatási rendszeren kívül, állnak rendelkezésre a pályorientáció elvégzésére. A kutatás részletesen elemzi, hogy az egyes formák – egyéni, kis- és nagycsoportos, szakmales, rendezvényi keretek – közül melyik milyen esetben alkalmazható a leghatékonyabban.

Ebben a körben kiemeljük az „Oktatási rendszer átjárhatósága” című fejezetben foglalt azon megállapítást is, hogy az alapos pályorientáció segít abban a fiatalnak, hogy a számára legideálisabb szakmát és képzést találja meg, így jelentősen csökkenthető azok száma, akik már a képzés ideje alatt kívánnak szakmát váltani, ezzel csökkentve az oktatási rendszer leterheltségét és az oktatás költségeit.

A témakör szempontjából releváns jó gyakorlatok

Az *Euroguidance Magyarország Központ* (Szeged, HU) által ismertetett jó gyakorlat a pályaválasztás előtt álló fiatalok döntési képességeit támogatja, fejleszti, valamint hozzájárul ahhoz, hogy a fiatalok tisztább képet kapjanak lehetőségeikről.

A gyakorlat egy papír alapú társasjáték, melynek során kontrollált, játékvezető által irányított környezetben találkoznak a való életben mindenféleképpen előforduló helyzetekkel. Mindenki választ egy bábut magának, dobókockával dob, s a mezőn levő utasításokat követi, illetve ha döntéshelyzetbe kényszerül, mérlegel és dönt. A játék végét érdemes egy közös beszélgetéssel lezárni, megbeszélni, feldolgozni az élményeket, tapasztalatokat: a fiatalok meg tudják fogalmazni, mely értékek mentén szeretnének elindulni, s ez nagyban hozzájárul az önismeretük és döntéshozatali képességeik fejlődéséhez.

A program nem erőforrásigényes, egy vezénylő tanár jelenlétében, papírral és tollal, körülbelül egy óra alatt le lehet játszani.

Hasonló programokat akár pályorientációs alkalmak, akár workshopok keretében le lehet folytatni. A résztvevők visszajelzései pozitívak, és kifejezik, hogy a játékos forma barátságos és

milyen hasznos előre „kitalált” döntéshelyzetekbe behelyezkedni, hiszen így a későbbi, „éles” helyzetekben nagyobb esélyük van a fiataloknak realizitikusabb döntéseket hozni.

A *Pro Educatione Egyesület (Csíksomlyó, RO)* elsősorban különböző programokkal nyújt segítséget a fiataloknak az álláskeresés, új képzési módszerek megtalálása, az élethosszig tartó tanulás terén.

Az általuk kialakított SMART online álláskeresési eszköz az álláskeresés előtt állók, elsősorban alacsonyán képzettek vagy hátrányos helyzetűek számára nyújt segítséget. Ez egy olyan innovatív, web-alapú eszközt, amely a fiatalok egyéni képességei, tulajdonságai, érdeklődési köre alapján összeállított profilját összepárosítja az adott rendszerben meghirdetett munkahelyek és gyakornoki állások követelményeivel. Sajátossága, hogy nem az egyén által megszerzett iskolai végzettségekre és oklevelekre alapoz, hanem főként személyes tulajdonságokat és kompetenciákat vesz figyelembe. Gyakorlatilag az ifjúságot és a munka világát próbálja meg webes és médiaeszközök révén egymáshoz közelebb hozni, így a karriertanácsadásban, pályaválasztás során is hasznos ismereteket tud átadni.

A rendszer egy projekt keretében jött létre, amely jelenleg is működik. Az online felület számítógépen, okostelefonon keresztül könnyen elérhető nem csak a fiatalok, de a munkaközvetítő, pályaaorientációban részt vevő szakemberek számára is.

Az *Észak-bácskai Magyar Pedagógusok Egyesülete (Szabadka, SRB)* által működtetett Cofman Judit matematikai tehetségfejlesztő iskola – egyelőre a matematika tantárgyra fókuszálva – tehetséggondozó tevékenységet végez, versenyeken való részvételben, a felkészülésben, gyakorlásban nyújt segítséget.

A civil szervezet munkatársai felismerték az egyéni fejlesztő munka, a kiscsoportos tanulás előnyös hatásait, melyre építve kidolgoztak pedagógiai és szakmai szempontból, korosztályok szerint egy matematikai fejlesztő programot 25 órára bontva. Általános és középiskolás diákok vesznek részt benne 2-12. évfolyam között. A fejlesztőmunka csoportosan történik, válogatott diákokkal. Az oktatás során nem csak feladatmegoldásra kerül sor, hanem játékos formában is zajlik, logikai, mértani, térlátást segítő társasjátékok segítségével.

A tehetségfejlesztő program az oktatási intézményekkel együttműködve jött létre, a tehetséggondozás iránt elkötelezett tanárokkal, akik módszertani képzést követően irányítják a munkát.

Tapasztalatuk az, hogy az ilyen típusú tehetséggondozás, tehetségfejlesztés meghálálja a belé fektetett munkát, a jól teljesítő diákok jelentős előnnyel indulnak a későbbi munkavégzés során, sőt a pályaválasztáshoz is komoly segítséget tud nyújtani a kompetenciák felmérése tekintetében.

A *Mi egy Másért Közhasznú Egyesület (Gyula, HU)* a Hetedhét Játékváros projektje segítségével a legfiatalabbak számára teszi lehetővé, hogy megismerkedjenek a különböző szakmákkal, azok rutinjával, szépségeivel és nehézségeivel.

A résztvevő gyerekek munkát/tevékenységi kört választanak maguknak, melyet bizonyos keretek között cserélhetnek is, vásárolhatnak, szabadságra mehetnek, közösségeket alakíthatnak ki. Egy nap 8.00-15.00 óra, a gyerekek ennyi időt tevékenykednek saját munkaterületükön (bírószág, rendőrség, kézműves műhelyek stb.). van. Amennyiben szeretnének munkát váltani, ezt a munkaügyi központban tehetik meg. A nap végét közös élménybeszámoló zárja.

A foglalkozások felnőtt felügyelettel zajlanak, akik kérdés, probléma esetén segítséget is nyújtanak. A program annyiban erőforrásigényes, hogy a munka során felhasznált eszközöket rendszeresen pótolni kell, valamint a különböző berendezések is ellenőrzésre szorulnak.

Számos visszatérő résztvevő szerepel a programban, így az a tapasztalat, hogy mind a gyerekek, mind a szülő hasznosnak tartják a foglalkozást. A fiatalok ebben a formában játékosan, a korukhoz illeszkedő módon első kézből szereznek tapasztalatokat, képességeket, melyek a későbbi pályaválasztás során is hasznosíthatóak.

A témakör szempontjából releváns workshopok megállapításai

A 2018. március 20-21-én megtartásra került workshopon hazai, határon túli (erdélyi és vajdasági), valamint állami szervezetek egyaránt részt vettek. A résztvevők megismerhették a különböző országok, valamint tágabban az Európai Unió gyakorlatokat, általános tapasztalatátadásra, a különböző gyakorlatok, módszerek ismertetésére került sor. Olyan innovatív megoldásokról is szó volt, mint „Az én utam” pályorientációs társasjáték, valamint a „Szakmák éjszakája” vagy más, szakmales jellegű programok eredményeiről tárgyaltak.

A workshopok a tehetséggondozás témakörére is kiterjedtek: a 2018. szeptember 27-28-án megtartásra került eseményen a határon belüli és határon túli résztvevők az ezzel kapcsolatos igényekről és módszerekről tájékozódhattak, valamint különböző jó gyakorlatokat, már működő programokat ismerhettek meg az előadókon keresztül.

A 2019. szeptember 18-19. napján megtartott workshopon a pályorientáció és pályaválasztás témájában részben saját tapasztalatok alapján tartottak előadást a résztvevők, részben pedig az állami szektor ismertette azokat a lehetőségeket és ösztöndíjakat, amit igénybe vehetnek az érdeklődő fiatalok. A Csongrád Megyei Pedagógiai Szakszolgálat a pályorientáció kihívásait is ismertette, amelynek kapcsán igazi brainstorming alakult ki: a szakemberek különböző valós helyzetek kapcsán kértek tájékoztatást. Az eseményen az államigazgatás részéről a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal munkatársai is részt vettek, melynek előadásával kapcsolatban a résztvevők javaslatokat is tehettek.

A témakör szempontjából releváns tanulmányutak tapasztalatai

A 2018. szeptember 18-19-20. napján megvalósult tanulmányút elsősorban az önkéntességre fókuszált, azonban a pályorientáció témájában is érvényes megállapításokat tett. A nyíregyházi és debreceni találkozókon szó volt a külföldi önkéntesség tapasztalatainak beépítéséről a hazai munkavállalásba, hogyan tudják hasznosítani az ott megszerzett ismereteket. A tanulmányúton elemzésre kerültek a fenti tényezők hasznosságát elemző kérdések.

Problémafelvetések a projekt alapján

A pályorientáció vizsgálata során elsősorban célszerű vizsgálnunk a **munkaerő-piaci változásokat**. Az utóbbi években, évtizedekben mind a munkaadói környezet, mind a gazdasági trendek dinamikusan változnak, ami jelentős hatással van a pályaválasztásra. Nehéz úgy dönteni a pályaválasztásról, hogy nem lehet benne biztos a fiatal, hogy az adott szakma, munka elérhető lesz-e, mire iskoláit elvégzi. Egyes szakmák élő munkaerő iránti igénye jelentősen csökkent a robotizáció, műszaki és informatikai fejlesztések eredményeképpen, ami tovább nehezíti a munkaerőpiacon történő elhelyezkedést. Más esetekben a fiatalok azzal találkoznak, hogy az érdeklődésünknek, személyiségüknek megfelelő munka adott esetben alacsony társadalmi presztízsű, esetleg pénzügyileg nem ad olyan háttérrel, amelyre hosszú távon építeni lehet. Ezek mind olyan kérdések, felvetések, amiket alaposan végig kell gondolni.

Ennek következtében szükséges lenne a pályaválasztás rugalmas alakítása, amit a jelenlegi oktatási rendszer nem minden tekintetben képes lekövetni. A **pályorientáció és az oktatás összhangjának hiánya** Magyarországon azt okozza, hogy a gyermekeknek már 14 éves korukban, amikor iskolát kell választaniuk, legalább nagyjából ezzel együtt szakmát is választaniuk kell, hiszen már ekkor elindul a szakképzés, így akik megtehetik, vagy akik még nem döntöttek, sok esetben gimnáziumi tanulmányokat választanak, aminek ideje alatt még van lehetőségük eldönteni a szakosodás irányát. Látható tehát, hogy az iskolaválasztás és a továbbtanulás intézményének

választása során nem feltétlen saját elhatározásuk és céljaik alapján választanak a gyermekek intézményt, és ezáltal sokszor szakmát, hanem a rendszer kényszeríti választásra őket.

A fenti tényezőkkel összefüggésben megállapítható, hogy **a pályorientáció időpontja és módja** tekintetében sincsenek egységes álláspontok, megállapítások, amik mentén az oktatásban dolgozni lehetne. Amennyiben jut egyáltalán lehetőség az oktatásban pályorientációra, inkább a felső osztályosok, illetve a középiskolások között kerül erre sor, amikor már, a korábban elmondottakra is figyelemmel, dönteniük kellett a pályaválasztásról. Ezen túl ritkán állnak rendelkezésre különböző módszerek az iskolákban a pályorientációra; általában osztályfőnöki óra keretében kerül erre sor, noha több más módszer is rendelkezésre áll.

A fenti tényezők egyértelműen **az oktatási rendszer alapvető hiányosságaiból és az állami elvárásokból** fakadnak: vannak elvárások törvényi szinten, de ennek teljesítése nem minden esetben valósul meg maradéktalanul, mert a feltételek valójában nem adóttak. Ennek oka több ponton egyezik magának az oktatásnak a gyenge pontjaival, például nagy létszámú osztályok, a kevés idő, a fiatalnak túl korán kell túl nagy súlyú döntéseket meghoznia, amit akkor talán fel sem mérí igazán, mekkora hatással lehet a jövőjére. A szakemberek sokszor nem rendelkeznek megfelelő képesítéssel, továbbá nem jutnak átfogóan a szükséges információkhoz.

És végső soron gyakran **a fiatalok részéről merül fel nehézség**, hiszen az oktatásban nem mindenkinek van lehetősége arra, hogy maga ismerje fel, mely szakma, szakterület, oktatási irány a megfelelő számára. Sokszor szükség lenne beszélgetésre, olyan lehetőségekre, amik során a fiatal megismerheti magát, érdeklődését felügyelt környezetben, így maga is hatékonyabban tudna választani a lehetőségek között.

A témakörre vonatkozó ajánlás részletes tartalma

Hazánkban elmondható, hogy számos jó gyakorlat van a pályorientáció terén. Több szakember foglalkozik pályorientációval, de sok esetben nincs meg a szervezetek, szakemberek közötti kommunikáció, így az általuk lefedett fiatalok köre is gyakran átfedéseket vagy hiányzó területeket eredményez.

A projekt valamennyi eredménye ugyanakkor azt igazolja, hogy a pályorientáció kiemelten fontos cél annak érdekében, hogy minél több tudatos, a jövőbeli munkáját céltudatosan választó fiatal hagyja el az iskolákat. A hatékony pályaválasztás nem csak a jövőbeli elhelyezkedést célozza, ugyanakkor azt is elősegíti, hogy kevesebb diák legyen pályaelhagyó, tudatosabban válasszon a lehetőségek közül, így az állami költségvetést sem terheli azzal, hogy több felsőfokú tanulmányt kezd meg. Annak érdekében azonban, hogy a pályaválasztási feladatok alól az iskolákat és egyéb oktatási intézményeket tehermentesítsük, több megoldási javaslat is felmerült. A javaslatok egyrészt az állami valamilyen szintű szerepvállalását foglalják magukban, másrészt az iskolán kívüli szakemberek bevonását célozzák meg, de olyan módon, hogy abba a feladatellátó szervek érdemi beleszólással lehessenek.

Döntéshozók számára elsőként talán egy olyan átfogó portál nyújthatna segítséget, mely üzemeltetésére állandó forrást nyújt az állam, és állandó szakember gárda ügyel az újdonságokra, a lehetőségekre és a folytonos frissítésekre egyaránt, hogy naprakész információt kapjon az oldalra lépő pedagógus, szülő vagy fiatal. A folyamatosan működő és aktuális információkat tartalmazó portál tájékoztatást nyújt a vonatkozó pályázati és egyéb támogatási lehetőségekről is, amelynek fontosságára a workshopon elhangzottak is rámutattak. Ez a lehetőség egyrészt érdemi segítséget nyújt a feladatot ellátó szervek és személyek számára, akik így egyszerűbben lennének képesek ellátni a feladatokat, másrészt a téma iránt érdeklődők is érdemi, hasznos válaszokat kapnának. Így

egységesen javulhatna a pályorientációs tevékenység minősége, valamint az ezzel kapcsolatos feladatok ellátása egyszerűsödne.

Másodsorban külső szakértők, civil szervezetek bevonását látjuk célszerűnek a feladatok minél hatékonyabb ellátása céljából. A projekt során felmérésre került, milyen módszerek vehetők igénybe a pályorientáció során, melyek a következők: egyéni pályorientáció, a kis- és nagycsoportos módszer, az ún. job shadowing, azaz szakmales és a rendezvényi keretek között lefolytatott programok. Mindegyik kapcsán leszögezhetjük, hogy a szakértők azt tartják ideálisnak, ha ezeken az alkalmakon nem az iskolák, hanem az egyes szakmák kerülnek bemutatásra, hiszen az lesz a végső cél a képzőintézmény választása során is.

Ilyen kapcsolatokkal pedig akár korábbi feladatellátásukkal kapcsolatban, akár céljaikat tekintve a civil szervezetek mindenképpen rendelkeznek, így eredményesen és hatékonyan tudnának részt venni a pályorientációs feladatok ellátásában. A fentebb ismertetett jó gyakorlatok során is olyan megoldási javaslatok kerültek bemutatásra, amelyek pozitív visszajelzések alapján igazolták hasznosságukat, és amelyeket a civil szervezetek munkatársai hatékonyan tudnának alkalmazni oktatási intézményekkel együttműködve. Ezeken keresztül olyan ismeretek és tudás juthatna el az érintett korosztályhoz és közösséghez, amely érdemi pozitív hatást válthatna ki többek között a fiatalok tájékozottságában és ezzel összefüggő motivációjában, a továbbtanulás választásában és így a munkaerőpiacon is.

Döntéshozók számára ez elsősorban törvényhozási feladatot jelentene: egy olyan jogszabályi környezet kialakítását, melyben az oktatási intézmények számára minél szélesebb körben válna lehetővé külső szakemberek bevonása, közös munkavégzés kialakítása. A tevékenység anyagi háttérének kialakítása, akár forrásátcsoportosítás, vagy –bevonás útján is ebben a körben felmerülő feladatot jelentene.

A pályorientáció folyamatként való szemlélete több országban jelen van Európában, így hazai viszonylatban felsőtagozat 5. osztálytól a 12. évfolyamig egymásra épülő tudatos pályorientációs kísérés szolgálná leginkább azt, hogy az iskola valóban a munka világra készítse fel a diákokat. Ehhez félévente javasolt minimum egy tematikus hét megszervezése, amikor a fiatal a jövőjén gondolkodik, a munka világával ismerkedik, gyakorlati tapasztalatot szerez szakmalesen vagy olyan oktatási intézmények nyílt napjain, amelyekben tervezi a továbbtanulását. Fontos lenne az életkorban kissé előbbre járó fiatalok, a szülők, foglalkozásukat megszállottan gyakorlók bevonása a tapasztalatok megosztásába. Az egymásra épülő program lehetővé tenné, hogy a fiatalok az önismeret, pályaismeret terén elmélyüljenek, gyakorlati tapasztalatokat szerezzenek, feldolgozzák élményeiket, megismerkedjenek a munka világával, valamint a hozzá vezető tanulási utat képesek legyenek megtervezni, elképzelni.

Érdemes ezeket a lehetőségeket kihasználni, hiszen **ez jelentős tehermentesítéssel járhatna** az iskolák és egyéb feladatellátó szervek számára, akik az így felszabaduló energiákat más feladatok ellátására is tudnák fordítani.

A Talentum Alapítvány humán szolgáltatás-fejlesztése a témakörhöz kapcsolódóan

Az Alapítvány rendszeresen lát el pályorientációs szolgáltatást a középiskolákban, tanórai keretek között, amelyet a projektben szerzett tapasztalataival egészített ki. A pályorientációs foglalkozások az iskolai tematikához kapcsolódva, azt kiegészítve a kompetenciák feltárására és az önkéntesség kapcsolatára fókuszál. A szolgáltatás célja, hogy a fiatalok megértsék: a kompetenciák feltárása,

tudatosítása és fejlesztése a munkaerőpiaci helytállás kulcseleme. Ehhez szükséges, hogy a fiatalok az elméleti ismeretek mellett maguk dolgozzák fel a megszerzett tapasztalataikat, illetve társaikkal együttműködve beszéljenek azokról. A program gyakorlatorientált, a csoportos és egyéni feladatmegoldásokra alapoz. A program bemutatja, hogy az önkéntesség által, hogyan lehet tudatosan építeni a karriert, gyűjteni a tapasztalatokat, kompetenciákat.

A program a kompetenciák vizsgálata után tovább megy az önkéntes lehetőségek felé, amely kiemelkedően alkalmas terület arra, hogy egy fiatal meglévő kompetenciáit erősítse, vagy új területeken próbálja ki magát, új készségeket, képességeket fedezzen fel magában. Az önkéntesség ezen a területen is lényeges eszköz lehet az iskolák számára, ami végső soron az Iskolai Közösségi Szolgálattal is összekapcsolható.

Az iskolák a programot beépítik oktatási tematikájukba, kapcsolják az állami pályaeorientációs programok, gyárlátogatások, tematikus programok mellé. Az Alapítványunktól felkért szakemberek új módszertani elemeket képviselnek a fiatalok számára, erősítik a projekt-gondolkodást, nem csak a szaktanár által képviselt lexikális ismeretek, érdemjegy orientált befogadása valósul meg, hanem kooperatív munkafolyamat.

A komplexitás jegyében a pályaeorientáció szemléletét a jövőben kiterjesztjük a foglalkozások szakmák olyan áttekintésével, amelyek képet adnak a fiataloknak arról, hogy a választott pálya milyen életmódot igényel, milyen elvárásokat támaszt a leendő munkavállalók felé, milyen fejlődési és életpálya modellek jellemzők az adott foglalkozási területre.

Közösségi szolgálat, önkéntesség témakör

2016. január elseje után az érettségi vizsga bizonyítvány kiadásának feltétele 50 óra közösségi szolgálat elvégzésének igazolása. Ez az intézkedés jelentősen átalakította az önkéntesség szerepét: a közösségi szolgálat és önkéntesség egymáshoz való viszonyulása, a két tevékenység egymást támogató szerepe került előtérbe. Erre figyelemmel került sor a projektben a kutatás lefolytatására, a jó gyakorlatok feltérképezésére.

A kutatás témakör szempontjából releváns tartalma

A kutatásban arra kerestünk választ, hogy a Közösségi Szolgálat bevezetése milyen hatással volt az önkéntességre a fiatalok körében, valamint arra is, hogyan lehet ezeket a hatásokat még pozitívabb irányba fordítani.

A kutatásban részt vevő szakemberek álláspontja megosztott abban, hogy a Közösségi Szolgálat mennyiben segíti elő a későbbi önkéntességben való részvételt. 45%-uk véleménye pozitív, mert nyitottságra, odafigyelésre nevel és segít a tapasztalatszerzésben is. A kevésbé pozitív válaszadók ezt a képet azzal árnyalják, hogy az eredmény nagyban függ nem csak a fogadó intézménytől, de attól is, hogy a résztvevő iskola mennyiben szervezett, odafigyelő módon jár el a szolgálat szervezése során. A negatív válaszok (29%) között egyértelműen és dominánsan megjelenik a kötelező jelleg hátráltató hatása.

Holott az önkéntességnek és így a Közösségi Szolgálatnak is számos hosszú távú hatása lehetne a fiatalokra. Egyrészt az önkéntesség alkalmas arra, hogy munkatapasztalatot szerezzenek, kompetenciáikat fejlesszék, ami a munkavállalás szempontjából egy komoly szempont, ugyanakkor a motivációk szempontjából is megjelennek olyan tényezők, amelyek hosszú távon segíthetik a

fiatalokat céljaik elérésében. Ilyen a munkaterület iránti érdeklődés vagy a tanulási típusú önkéntesség egyaránt. Ezen motivációk erősítése, illetve mélyebb beépítése a Közösségi Szolgálatba lényeges feladatot jelent.

Ennek legfontosabb módja lehet egyrészt az önkéntességben részt nem vevő fiatalok bevonása. Sokrétű okai vannak annak, hogy egy fiatal miért nem vesz részt az önkéntességben, ilyen az információhiány, a pozitív példa hiánya, az érdeklődés hiánya.

A témakör szempontjából releváns jó gyakorlatok

A *Caritas Subotica (Szabadka, SRB)* a vajdasági magyarok körében működő civil szervezet, a Szabadkai Egyházmegye szeretetszolgálat. A szervezet a rászorulóknak és szükségben lévőeknek kíván segítséget nyújtani és ebben a körben ifjúsági projektjeik is vannak. Fontos kiemelni, hogy Szerbiában nincs kötelező közösségi szolgálat a fiatalok számára, így a szervezetnek ezen keretek között kell tevékenységét végeznie.

A jó gyakorlat célja a plébániai Caritas csoportok fejlesztése, kiemelten a fiatalok bevonásával. A szervezet az egyházmegye területéről középiskolásokat és egyetemistákat vont be működésébe, bizonyos esetekben pedig általános iskolákat is. A program részeként elsőként egy előadás kerül megtartásra a téma kapcsán, melyet követően a fiatalokat különböző önkéntes tevékenységekbe, így adventi és karácsonyi közös gyűjtésbe, idősök szolgálatában, valamint hajléktalanok segítésébe vonják be. A programok évi ciklusokban ismétlődnek, így hosszú távú kapcsolat alakítható ki a fogadó intézményekkel. Körülbelül 500 főt tudnak bevonni az érintetti körből.

Hosszú távú tapasztalatuk az, hogy ilyen tevékenységek megtermékenyítő jelleggel hatnak: alternatívát adott és ad a fiatalok számára, formálja a világképüket, ugyanakkor pedig formálja a társadalom fiatalokról kialakult képét és a tevékenység jó eséllyel az egész életre szól, kapcsolatban marad a szeretetszolgálattal, igyekezni fog a munkájával jó hatással lenni környezetére. Ezen túl kapcsolatokat lehet építeni más, az önkéntességgel foglalkozó határon túli szervezetekkel.

A *Gyulafehérvári Caritas (Marosvásárhely, RO)* elsődleges céljai között szerepel a közösség fejlesztése, együttműködés a helyi, megyei és központi hatóságokkal, valamint hazai és külföldi civil szervezetekkel, melynek körében az önkéntesség is szerepel. Romániában sincs iskolai közösségi szolgálat a fiatalok számára.

Az önkéntességgel a „Tégy többet!” – Young Caritas mozgalom keretében ismerteti meg a fiatalokat. Elsődleges céljuk, hogy a fiatalokkal megismertessék és megszerettessék az önkéntességet. Közösségi akciókat valósítanak meg, ami lehetővé teszi a fiatalok számára, hogy ne csak az önkéntességgel, hanem különböző rászoruló csoportokkal is megismerkedjenek. Első fázisban érzékenyítő osztályfőnöki órákon, majd irányított segítséggel szervezett szociális segítségnyújtó akciókkal, illetve harmadik fázisban a résztvevők által megtervezett és kivitelezett akciókkal zajlik a tevékenység. Legalább heti 2-3 órában igyekezett a program lehetőséget adni az önkéntesség megismerésére olyan segítségnyújtás által, mint az idős- és gyereketthonok látogatása, lakónegyedek és óvodák játszótereinek felújítása.

A program összehangolt együttműködéssel, az iskolák, plébániák, állami intézmények bevonásával, a modern infokommunikációs eszközök igénybevételeivel valósult meg. Célcsoportja a 15-25 éves korosztály, középiskolai diákok, egyetemisták. Több mint 600 fiatalot sikerült bevonni az akciókba. Az elért célcsoportok száma és a visszajelzések alapján a mozgalom elérte céljait. Jelen időpontig már 3 éves közös munkát tud felmutatni a szervezet.

A témakör szempontjából releváns workshopok megállapításai

A 2018. május 10-11-én megtartásra került workshopon hazai és határon túli szervezetek egyeztettek az önkéntesség témakörében. Szó volt a pályázati lehetőségek feltérképezéséről, projektek

megvalósításáról, akkreditációs folyamatokról, melyek kapcsán a felek hasznos információkat cseréltek. Tapasztalatcserére került sor a fiatalok bevonásával kapcsolatos módszerekről is.

A 2019. február 20-21-én megtartott workshop lényeges eredménye az volt, hogy a közösségi szolgálat és az önkéntesség tapasztalatait a résztvevők össze tudták kapcsolni, valamint tájékoztatást tudtak adni azon határon túli résztvevőknek, akiknél a közösségi szolgálat még nem került bevezetésre. Az eseményen nem csak az önkéntességgel foglalkozó civil szervezet, de a Községi Szolgálatba bekapcsolódó iskolai szakemberek, valamint az állami szektor munkatársai is jelen voltak, mely különösen hasznossá tette az elhangzottakat. Ismertetésre kerültek módszerek, gyakorlatok, melyek elősegítik a fiatalok részvételét, ugyanakkor felhívták a figyelmet arra is, milyen módon érintik a tapasztalatok a munkaerőpiaci elhelyezkedést.

A témakör szempontjából releváns tanulmányutak tapasztalatai

A 2018. július 5-6-7. napjain megvalósult tanulmányúton a szakemberek különböző helyszíneken (Hódmezővásárhelyi Önkéntes Pont, Mindszenti Önkéntes Pont, Szentesi Önkéntes Pont és Algyői Önkéntes Pont) ismerték meg az önkéntességgel foglalkozó szervezetek tapasztalatait, eredményeit. Az Önkéntes Pont Hálózat Csongrád megyei szervezetei a helyi közösségekben régebb óta működve azt mutatták meg, hogyan lehet egy adott kistéleplési közösséget összefogni és ott érdemi munkát végezni.

A kistéleplések sok elemben azonos, de sok esetben eltérő önkéntes struktúrát mutatnak. Sokkal erősebben fókuszálnak a személyes kapcsolatokra, ami kistéleplési szinten átláthatóbb, valamint nagyon erősen a falusi, kisvárosi közösségi alkalmakra, kulturális eseményekre (falunap, helytörténeti múzeumok, tematikus kiállítások) építkeznek a programok. A tanulmányút fókuszált a különbözőségek és azonosságok tudatosítására.

A szegedi helyszíneken az ifjúság- és gyermekvédelem eredményeinek megismerése volt a cél, míg a harmadik napon a határon túli együttműködésekkel ismerkedhettek a résztvevők. A határon túli kapcsolatok feltárása minden esetben erősen kiemeli a további szakmai együttműködések, az azonos programok összekapcsolásának lehetőségét az anyaország és a határon túli területek között. Ennek megélése nem csak szakmai, hanem erősen érzelmi, baráti együttműködések is generált. Az önkéntesség szempontjából lényeges gyakorlatok kerültek ismertetésre.

A kistéleplések esetében nagy igény van a jelen társadalmi kihívásokra adott válaszok erősítésére az önkéntesség által. A közösségi lét újra erősítése, az egymásra odafigyelés, az egymás segítése olyan társadalmi érték, amit a szomszédsági önkéntesség és a kulturális/múzeumi önkéntesség képes erősíteni, fejleszteni. A tanulmányúton előtérbe kerültek a joggyakorlatok, amik rögtön továbbfejlesztésre kerültek, adaptációs tervek születtek a résztvevők körében.

A 2018. szeptember 18-19-20. napján megvalósult tanulmányút elsősorban a külföldi önkéntességhez kapcsolódó tapasztalatokkal ismertette meg a résztvevőket. A nyíregyházi és debreceni találkozók szóról szó volt az önkéntesek bevonásának tapasztalatairól, az önkéntesség, mint érték szemléletmód terjesztéséről, valamint az Erasmus+ programok kapcsolódó lehetőségeiről. A tanulmányúton elemzésre kerültek a fenti tényezők hasznosságát elemző kérdések.

A külföldi önkéntesek bevonása a hazai társadalmi életbe nem csak a hazai fiatalok számára bír nagy hatással, hanem a bevont intézmények dolgozói is új életszemléleteket, kulturális attitűdöket élnek meg. A tanulmányút során láthatóvá vált, hogy a külföldi önkéntesek bevonására egyre nagyobb nyitottságot mutatnak a hazai állami, oktatási intézmények (óvodák, iskolák, fogyatékos intézmények, és időszotthonok).

A 2018. október 2-4. között megvalósult tanulmányúton Zala és Baranya megyékben, elsősorban a hazai önkéntesség tapasztalatairól szerezhettek ismereteket a résztvevők. Az elsődleges témák a társadalom bevonásának kérdéskörében a fiatalok aktivitását vizsgálta, valamint azokat a módszereket, amelyekkel a bevonás megvalósulhat. A résztvevők a hosszú távú, már-már tradicionálisnak tekinthető önkéntesség megvalósulására is láthattak témákat, valamint megismertek olyan akciókat és témákat, melyek mentén megvalósítható a bevonás, így például egy más meglévő szervezet tevékenységébe bekapcsolódva könnyebb megszólítani az érdeklődőket. Ezeket a jó gyakorlatokat a szakemberek saját területükre is adaptálhatják a későbbiekben, így segítve elő az önkéntesség elterjedésének, társadalmi elismertségének növekedését.

Problémafelvetések a projekt alapján

Az önkéntes tevékenységet korábban szervező szakemberek részéről gyakran merül fel a **közösségi szolgálat és önkéntesség integrációjának hiánya**, mint fontos kérdés. A Közösségi Szolgálat bevezetésével az oktatási, köznevelési intézményeket kötelezte jogszabály arra, hogy a tanulók közösségi szolgálati tevékenységet, ami jellegében az önkéntes tevékenységnek felelt meg, lássanak el. Ez a kötelező szolgálat az érettségi bizonyítvány megszerzésének előfeltételévé vált. A közösségi szolgálat ellátására irányuló szerződések megkötését jogszabály az oktatási intézmények feladatkörébe utalta és meghatározta, milyen tevékenységek láthatóak el ilyen körben. Az ilyen tevékenységeket korábban szinte csak önkéntességgel vonatkozó civil szervezetek láttak el, így az iskoláknál nem volt erre tudás- és tapasztalatanyag, hogyan láthatóak el ezek a feladatok. Ugyan a jogszabályok összekötötték a kötelező szolgálatot az önkéntes tevékenységgel, mégsem született, legalábbis kezdetben, olyan iránymutatás az iskolák számára, ami alapján tudtak volna fordulni a korábban már kiépült civil szervezeti hálózathoz. Így nem feltétlenül épült ki olyan hálózat, amely a két különböző szektort eredményesen összekötötte volt.

Ezzel összefügg **a kapcsolatok hiánya** is. Központi iránymutatás híján, amennyiben az iskolának vagy egyes tanároknak, szülőknek nem voltak kapcsolataik, tapasztalataik az önkéntes tevékenységről, gyakran sötétben tapogatóztak. Ez egyrészt többlet terheket vont az egyébként is terhelt tanári kar számára, hogy megpróbálták saját tudásuk, szabadidejük, lehetőségeik alapján eleget tenni jogszabályi kötelezettségeiknek, vagy esetleg kizárólag a diákokra bízta ennek teljesítését. Ennek kedvezőtlen hatásait később elemzi a szakmai ajánlás.

Az iskolák részéről rendszeresen problémaként merül fel az is, hogy az oktató-nevelő tevékenység mellett **nem állt rendelkezésre elegendő idő** arra, hogy megszervezzék a közösségi szolgálatot. A számottevő oktatási és adminisztrációs feladatok miatt leterhelt oktatók érdemben nem tudtak foglalkozni ezzel a feladattal is, így gyakran a hasonlóan tapasztalatlan és időhiányos szülőkre hárult a feladat, hogy gyermeküknek segítsenek úgy, hogy ebben nem tudtak az egyébként feladatellátásra kötelezett iskolákhoz fordulni tanácsért.

A fentiek együttesen sok esetben eredményezték azt, hogy a fiatalok **kedvezőtlen tapasztalatokat** szereztek a kötelező szolgálat alatt. A **kötelező jelleg** egyébként is von magával negatív konnotációkat a diákok felől, gyakran feleslegesnek tartják még egy plusz feladat elvégzését az amúgy is túlsúlyos középiskolai tanulmányok, érettségeire, felvételire felkészülés mellett, és ezt a negatív élményt tovább erősítheti egy nem megfelelően kiválasztott szolgálat. Egy önkéntességi feladat ellátását a legtöbb alkalommal megelőzi komoly gondolkodás, az önkéntes-jelölt motivációinak, érdeklődésének felmérése, hiszen csak így választható ki felelősséggel az a terület, amelyet eredményesen tud dolgozni. A fenti tényezők együttesen a kötelező szolgálat esetén pont ezzel ellentétesen dolgoznak, így a diák gyakran találja magát egy számára nem megfelelő, így akár

traumatikus élményt is okozó szolgálaton, ami az önkéntességhez való későbbi hozzáállását is nagyban befolyásolja.

A külföldi példák is jól mutatják, hogy a felkészítés elengedhetetlen a fiataloknál, de ugyancsak fontos az **élmények feldolgozása, megbeszélése, értékelése**, amely lehetőséget biztosít egy átmenetre, átvezetésre a fiatalok önkéntességéhez. Ez a pedagógiai feldolgozás általában elmarad, így azt a motiváló hatást, amely a társadalmi felelősségvállalásra nevelne nem túl nagy hatékonysággal éri el.

Továbbá a kötelező szolgálat hátrányos lehet az egyébként is **nehéz, ezért népszerűtlen területeken**, mint az egészségügyi vagy a szociális ágazat. Ezek a területek azok, amelyek leginkább igénylik az önkénteseket, hogy a túlterhelt és sok esetben alulfizetett dolgozókat kiegészítsék, így javítsák az ellátás színvonalát. Ezekben a területeken fontos a jó kiválasztás, azaz hogy olyanok önkénteskedjenek, akiket valóban vonz és érdekel a terület. Egy kellemetlen kötelező szolgálat itt különösen káros lehet és árthat a terület amúgy is alacsony értékítéletének, holott egy körültekintő és alapos kiválasztással annak szépségeit is meg lehet ismerni.

A témakörre vonatkozó ajánlás részletes tartalma

A projekt megállapításai alapján a Közösségi Szolgálat bevezetése alapvetően kedvezően értékelhető, annak kedvező tapasztalatai későbbi rendszeres és elhivatott önkéntes tevékenységre vezethetnek. Azonban az ismertetett kedvezőtlen vélemények, tapasztalatok a folyamat ellen hatnak. Az önkéntesség kedvező társadalmi hatásai, munkaerő-piaci előnyei összességében a résztvevők, a civil szervezet, az állam és az oktatási intézmények együttműködésének irányába hatnak.

Erre figyelemmel a **döntéshozók**, valamint a Közösségi Szolgálatban részt vevő **szervezetek** felé javasoljuk, hogy jogalkotás, illetve különböző programok, pályázatok útján, vagy akár a pályaválasztásnál már említett közös tájékoztató portál útján a kezdeményezéseket vonják össze, az abban részt vevő személyeket és szervezeteket érdemes összekötni az önkéntességben sokszor évek, évtizedek óta dolgozó szakemberekkel, akik az alábbi módokon segíthetik a fiatalok bevonását:

- ismeretterjesztés az iskolákban;
- a már önkénteskedő fiatalok bevonása az ismertetésbe, kortárs csoportok létrehozása, közösségépítés;
- felhívó jellegű bemutató programok;
- érzelmi motiválás, olyan programok szervezése, mellyel a saját közösségén belül végezhet munkát;
- egyszeri önkéntes „próbanap”.

Az ismertetett jó gyakorlatok alapján látjuk, hogy a hasonló, összevont és hosszú távú programok segítenek abban, hogy a fiatalokat egyrészt bevonjuk a különböző önkéntes programokban, másrészt fenn is tartsuk érdeklődésüket. A hasonló programokat összevonva a Közösségi Szolgálattal pedig hatékonyan lehet hosszú távú elköteleződést kialakítani.

Ezek a programok arra is alkalmasak lehetnek, hogy a kevésbé népszerű önkéntes területekről (egészségügy, szociális ágazat) érdemi információátadásra kerüljön sor, így növelve a terület presztízsét és vonzerejét. Fontos hangsúlyozni az önkéntesség szerepét a későbbi munkavállalásban, ami már sok esetben a leendő munkaadók részéről is megjelenik elvárásként, valamint jó gyakorlati tapasztalatot jelenthet. A szakemberek szerint a hazai önkéntesség nagy

hozádéká lehet a fiatalok számára a munkatapasztalat szerzése, a csapatban történő munkavégzés elsajátítása, és egyfajta munkaerő-piaci „előszocializáció” vonatkozásában.

Az állami és civil szektor együttműködése ezen a területen olyan változásokat érhet el, ami a munkavállalás, elhelyezkedés terén jelentős gyakorlati haszonnal járhat, valamint tehermentesítheti az oktatási intézményeket és fejleszti a két szektor közötti kapcsolatokat, jelentős hatékonyságnövekedést érve el.

A Talentum Alapítvány humán szolgáltatás-fejlesztése a témakörhöz kapcsolódóan

2009-óta Csongrád megyében rendszeresen működik a kistelepüléseken a szomszédok önkéntes program. A program elsődleges célja, hogy a személyes önkéntes segítséget erősítse, szervezze. A szomszédok, lakóközösség tagjai szervezett keretek között figyeljenek egymásra, ez az odafigyelés, a segítség nyújtás pozitív attitűd legyen. A régi falusi élet magában rejtette az emberek segítő magatartását, ami mára azonban újra tanulandó és szervezés által megvalósuló tevékenységgé vált.

A szomszédok önkéntesség jellemzően kistelepüléseken, falvakban könnyebben megvalósítható a személyes kötődések miatt, ugyanakkor az egymás előtti szégyenérzet miatt, a „mindenki ismer mindenkit” élethelyzet miatt pedig nehézséget is jelent. A nagyobb városban a kertvárosi övezetek és a panel lakótelepek igénylik a szolgáltatást. Azonban itt az elszigeteltség, és a nagyszámú lakosság miatt nehezebben szervezhető. Kevésbé vannak olyan közismert, elfogadott személyek, akik ismerettel rendelkeznek a lakosokra vonatkozóan, akik képesek a területen az önkéntesek munkáját hatékonyan szervezni. Az igény a lakosság részéről létező szükséglet, a forma kidolgozása, finomítása még további fejlesztéseket igényel.

A bekapcsolódó szomszédok önkéntesek felkészített személyek, akik munkájukat a koordinátor segíti, időszakosan mentori támogatást is kapnak munkájuk ellátáshoz. A személyek bejárása a lakosok házába, lakásába fokozott elővigyázatosságot igényel, ezért a hosszabb és alaposabb időtartamú felkészítés szükséges, amely szűrést és gyakorlati felkészítést is tartalmaz. A végzett önkéntesek a koordinátor által még eleinte kísérve vannak, támogatást kapnak. A program további fejlesztéseket rejt még magában, amiben a települések összekapcsolása, valamint az országos hálózatosodás is kiemelkedő lehetőség lehet. A kiképzett koordinátorok, kistelepülésenként egy vagy két fő, a Talentum Alapítvány Önkéntes Programjához tartoznak, szakmai segítséget, továbbképzési lehetőséget az Alapítványtól kapnak. A projektben önkéntes menedzsment képzést szerveztünk a koordinátorokat, így a humánszolgáltatás szélesebb körű terjedését.

A szomszédok önkéntes program szorosan kapcsolódik az Alapítvány közösségfejlesztési szolgáltatási tevékenységhez, amelyben képzési alkalmak és szemináriumok valósulnak meg a témakörre vonatkozóan. Továbbá a felkészítést követően egyéni coaching és helyi fejlesztési alkalmakra is sor kerül immár a területi adottságokra fókuszáltnak. A közösségfejlesztés folyamatosan fejlődő terület, nemzetközi és nemzeti jógyakorlatok becsatornázása valósul meg, a társadalom változásaira azonnal reagáló fejlesztések tervezése és kivitelezése szükséges. A korunkra egyre jellemzőbb elszigetelődés, elmagányosodás és az öregedő társadalom, az elöregedő vidék problémáira is megoldást jelenthet, lépésről lépésre építve a helyi közösséget. Ehhez kapcsolódóan valósult meg a projektben a Közösségépítés fiatalokkal fiataloknak című képzés, amelyben szakembereket készítettünk fel a fiatalok közösségi életének fellendítésére.

A Talentum Alapítvány szegedi szinten 2011 óta rendelkezik színházi önkéntes (Szegedi Nemzeti Színház) és múzeumi önkéntes programmal (Móra Ferenc Múzeum). A programok felépítésének

és működtetésének tapasztalatai alapján, továbbá az önkéntesek közösséggé formálása által gyűjtött tapasztalatok alapján folyamatosan zajlik a kulturális önkéntes szolgáltatásunk. A tevékenységet színesítik a nemzetközi tapasztalatok, határon túli magyar szervezetek kulturális élményei (alternatív színházak (Szabadka), és a magyar színházak kultúrát erősítő önkéntes programjai. Célunk volt feltárni az országban létező kulturális és múzeumi önkéntes programokat vagy csak akár kisebb kezdeményezéseket is. A jövőben kulturális önkéntesség program célja, hogy a kisebb kezdeményezéseket módszertanilag támogassa, illetve segítse azok kapcsolódását, hálózatosodását.

Jelen programok kettős hatással bírnak, egyrészt a kulturális missziójukat az önkéntes segítők által tudják tovább adni, mert nélkülük sokszor nem lenne elég humán erőforrásbeli kapacitásuk a tevékenységeikre. Másrészt a bevont önkéntesek maguk is tapasztalatokat szereznek a művészeti területeken, elkötelezetté válnak. Számos nyári program, tábor, fesztivál vagy előadás szerveződik rövidtávon bevont önkéntesek által, akik a pár hetes, vagy egy-két hónapos tevékenység alatt a magyar kultúra elkötelezettjeivé is válnak. Ez a tevékenység különösen a fiatalok bevonására, megszólítására nagyon alkalmas. Folyamatos fejlesztéseket valósít meg az Alapítvány, hogy ezt a nagy lehetőséggel bíró programot minél hatékonyabban működtesse, minél több társadalmi szereplőt képes legyen bevonni.

E-önkéntesség, új technikák az önkéntesség területén. A Talentum Alapítvány folyamatosan keresi az új területeket, innovál, reagál a társadalmi helyzetekre. Korunkban az on-line térben működés nem csak a fiatalokra jellemző, hanem számos középkorú munkájának is alapja. Az önkéntesség létrejöhet olyan térben is, ahol nincs személyközi találkozás, a segítség épp az Internet által valósul meg. Jelen terület kidolgozására egyre nagyobb az igény, egyre többen jelentkeznek (főként akik home-officeban dolgoznak), azzal a céllal, hogy tudásukat, tapasztalatukat önkéntesként (Pro Bono formában) továbbadják. Számos lehetséges csatorna van a terület fejlesztésére (Pl.: webinár programok, videók, kisfilmek ...). A lehetőségek kidolgozása folyamatos fejlesztés alatt van.

Az Iskolai Közösségi Szolgálat erősítésének érdekében szoros együttműködésen alapuló képzési szolgáltatási tevékenységet működtet Alapítványunk. A középiskolák számára, kidolgozott módszertannal rendelkezünk. Ellátunk felkészítő alkalmak lebonyolítását, a fiatalok munkájának menedzselését, valamint a program zárásához tartozó értékelő, visszacsatoló tevékenységeket. A szolgáltatás két lehetséges módon valósulhat meg, egyrészt az iskola tanárai számára, azzal a céllal, hogy a tanárok képesek legyenek megszervezni folyamatokat, a felkészítő/értékelő alkalmat. A másik változatban a szolgáltatás a diákok számára valósul meg, felkészítő alkalom, nyomon követő és lezáró/értékelő alkalmak formájában. A szolgáltatás módszertana gyakorlatorientált, non-formális tanulási környezetben megvalósuló tevékenység mindkét esetben, a célcsoporthoz igazítva.

A szakma presztízsének, vállalkozói készségek növelése témakör

Szinte minden fórumon elhangzik az utóbbi években, hogy több szakmunkás végzettséggel rendelkező fiatalra lenne szükség, figyelemmel a szakemberhiányra. Nem csak a vállalatok, de a magánszemélyek is rendszeresen kihívásokba ütköznek olyan egyszerűbb munkák kapcsán is, mint egy csöpögő csap megjavítása, egyszerűen azért, mert kevés megbízható, jó szakembert találni a piacon. Ezen tényezőkre figyelemmel vizsgálta a projekt a szakma tanulására, elismertségére vonatkozó véleményeket, és tett javaslatokat.

Ezen túlmenően megvizsgálta a vállalkozás indításához szükséges képességek megszerzésére irányuló gyakorlatokat is.

A kutatás témakör szempontjából releváns tartalma

A kutatásban foglaltak több problémát is felvetettek a szakmatanulással kapcsolatban. A válaszadók elsősorban többsége, 94%-a szerint lényeges különbség van a szakmatanulást és a gimnáziumi, majd felsőfokú tanulmányokat választó diákok között. A különbség okainak feltérképezése során azt állapította meg a tanulmány, hogy a szakértők véleménye alapján jellemzően rosszabb szociális és anyagi helyzetű fiatalok választják a szakmatanulást, illetve olyan, rosszabb képességű tanulók, akik már az általános iskolában is rosszabbul teljesítenek, így nem szereznek elég pontot ahhoz, hogy jobb középiskolába kerüljenek.

A negatív vélemények mellett érdemes megemlíteni a pozitív érveket is, így a szülői hatást: ahol maguk a szülők is szakmával rendelkeznek, és abban dolgoznak, pozitív képet jelenthet a diákok számára. Családi vállalkozás esetén pedig már az elhelyezkedés sem okoz problémát, hiszen biztos pozíció várja az iskolát elvégző diákot. Ez a téma azonban egyértelműen felveti a kompetenciák és készségek kérdését, ami kiemelten fontos a sikeres vállalkozóvá váláshoz.

Tágabb körben, a fentebb említett pozitív és negatív véleményekkel összefüggésben, rákérdezett a kutatás a szakmunkásképzés társadalmi megítélésére. A legcsekélyebb számban gondolják a szakemberek, hogy a szakképzés és végzettség társadalmi megítélése pozitív, és majdnem felük úgy, hogy kifejezetten negatív, lenézett, elítélt szerepben van az, aki ezt az utat választja. Ugyanakkor a válaszadók közel egyharmada lát növekvő tendenciát a társadalmi megbecsültségben, amit azzal indokolnak, hogy Magyarországon és Romániában egyaránt óriási hiány van a szakmunkát igénylő területeken a nagymértékű gazdasági kivándorlás miatt, ezért a jó szakember munkája egyre inkább felértékelődik, társadalmi megbecsültségük lassan, de növekvőben van. Ezt azonban egyelőre nem követi a fiatalok körében a szakmaválasztás népszerűsége, hiszen évről évre egyre kevesebben választanak szakközépiskolai vagy szakgimnáziumi képzést.

Ennek magyarázata talán azok válaszaiban keresendő, akik azt mondják, hogy ellentmondásos a társadalmi megítélése a szakképzésnek és a szakmunkás végzettségnek. Vagyis igaz ugyan, hogy a szakképzett munkaerőhiánynak köszönhetően felértékelődött a szakemberek megbecsültsége, ám maga a szakmunkás képzés színvonala és népszerűsége továbbra is messze elmarad a gimnáziumi és felsőfokú tanulmányokétól. A szakképzési terület átalakításának jelenlegi folyamata biztató lehet a jövő tekintetében, ahol tanulási eredmény alapú szemléletben folyik az oktatás és a munkaerő-piaci orientáció.

A kutatás „V. Munka világa, külföldi munkavállalás” című fejezetében foglalkozik a vállalkozási hajlandóság témakörével is. Az itt olvasható eredmények figyelemfelkeltőek, mivel látható, hogy a fiatalok körében nagyon sok a bizonytalan, vagy inkább elkerülő magatartást folytató. A vállalkozási hajlam egy adott országban sok mindentől függhet, mint a kiszámítható gazdasági környezet, a vállalkozáshoz kapcsolódó adminisztrációs szabályok bonyolultsága vagy egyszerűsége, az adózás mértéke és a piac általános jellemzői. Ezeket a tényezőket a kutatás alapján érdemes megvizsgálni akkor, amikor a vállalkozási hajlamot kívánja növelni egy projekt.

A témakör szempontjából releváns jó gyakorlatok

A *Door Coworking Office (Szeged, HU)* egy viszonylag új vállalkozás, mely egy kolostor kihasználatlan belső terét alakította át közös irodává.

Az elsődleges cél az volt, hogy a változó munkaerő-piaci igényeket szem előtt tartva olyan közösségi teret/munkaállomást hozzanak létre, ahol főként fiatal vállalkozók/vállalkozások együtt ötletelhetnek, vagy külön-külön nyugodt körülmények között dolgozhassanak. Ez a megoldás

lehetővé teszi, hogy a különböző fázisban lévő vállalkozások, különböző tudással rendelkező vállalkozók találkozzanak, megismerkedjenek, és átadják egymásnak ismereteiket az adott szakmaterületről, illetve a vállalkozóvá válásról, annak feltételeiről, nehézségeiről, lehetőségeiről, így használható, első kézből származó, hosszú távon hasznosítható tudást lehet szerezni, melynek értékét, alkalmazhatóságát pont a tapasztalat adja.

A vállalkozás nem csak helyszínt, de a munkavégzéshez szükséges eszközöket is biztosít laptopok, nyomtató fénymásoló formájában. Közösségi térként jelenik meg a pihenősarok, amely alkalmas kapcsolatépítésre. Az eddigi tapasztalat alapján mindenképpen élénkült a közös kulturális élet, közösségek alakulnak és formálódnak, kreatív rendezvényeket hoznak létre a résztvevők.

A *Mi egy Másért Közhasznú Egyesület (Gyula, HU)* korábban más ismertett Hetedhét Játékváros kiválóan hasznosítható a vállalkozói készségek fejlesztése tárgyában is. A résztvevő gyerekek munkát/tevékenységi kör megismerése által első kézből szereznek tapasztalatokat, fejlődik a problémamegoldó készség, a kommunikációs készség, illetve a kompromisszum készség is. Megismerik az adminisztrációval kapcsolatos feladatokat, később nem ismeretlenül állnak majd az ilyen irányú kötelezettségek előtt. Továbbá az egyes szakmák megismerése által pozitívabban tekintenek az adott területre, amely kedvezően befolyásolhatja azok elismertségét, népszerűsítheti a későbbi pályaválasztás során.

Az *Igazgyöngy Alapítvány (Berettyóújfalu, HU)* a hátrányos helyzetű, szegregátumokban élők számára nyújt segítséget, amelynek célja munkahelyteremtés és társadalmi vállalkozás létrehozása. Az alábbi három projektjük működik a jó gyakorlat keretében:

Szuno: Kézműves termékek előállításával foglalkoznak a közösség női tagjai. A közösségben felnövekvő gyermekek rajzait használják különböző kézműves munkákhoz (táskák, tolltartók, kis dobozok, különböző textiltermékek, jegyzetömbök, lapoptáskák stb.). Az asszonyokat megtanították varrógépet kezelni, hímezni, s ezen termékeket webshopon keresztül tudjuk értékesíteni.

Amari: Körülbelül 1 hektár nagyságú telken folyik a zöldség- és gyógynövénytermesztés. A vidéken megterem a csipkebogyó és kökény, melyek bőséges alapot biztosítanak a házi lekvárok elkészítéséhez.

Brikett: Ezt a fejlesztés segíti a nehéz anyagi helyzetben élő családok önfenntartását, és biztosítja a tüzelőanyagot a hidegebb időszakokra. A közösségben élő férfiak biobrikettet, azaz környezetbarát tüzelőanyagot állítanak elő mezőgazdasági – és faipari hulladékból egy kézi prés segítségével, így fedezve a tüzelőanyag szükségletet.

A szakemberek útmutatása által ezen projekteken közvetlenül találkoznak szakmákkal, megismerik annak értékeit, az értékesítési csatornákat, melyet később a munkaerőpiacon, vagy egy vállalkozás indítása során is hasznosítani tudnak.

A program erőforrásigénye magas, mivel a különböző tevékenységekhez szükséges anyagokat, munkaeszközöket be kell szerezni, valamilyen formában biztosítani kell.

A gyakorlat hatására nem csak a szociális készségek fejlődtek a csoporton belül, de javult a munkamorál, a döntéshozatali kompetenciák erősödtek a résztvevőknél, amelyeknek hosszú távú, munkaerőpiaci hatásai is vannak.

A *Szent Gellért Alapítvány (Szentgybáza, RO)* kifejezetten a fogyatékkal élő, sérült embereknek nyújt segítséget Órangyal Programjával, valamint a „Sérülten is meg tudom csinálni” képzésén keresztül. Ez utóbbi lehetőség a sérült személyek számára nyújt lehetőséget kétkezi munka megtanulására, végzésére. A képzések időtartama összesen 4 hónap. A képzések csoportokban, a képességeknek megfelelően zajlanak öt különböző témában: varrás, nemezelés, kerámiaázás, gyertyaöntés, photoshop-képzés (bögre-/pólónyomtatás), kommunikáció. A résztvevőket képességeiknek és érdeklődési körüknek megfelelően soroltuk be a különböző képzésekre. Ezek a képzések a környéken az egyetlen lehetőségük a mesterség-tanulásra.

A képzés eredményeként a résztvevőknek lehetőségük van munkát vállalni, kapcsolódó kompetenciáik fejlődnek, amelynek hosszú távú pozitív hatásai vannak a közösségre nézve is, mivel csökkennek a sérültek ellátásához kapcsolódó feladatok.

A témakör szempontjából releváns workshopok megállapításai

A 2019. június 12-13-án megrendezésre került workshopon elsősorban a tudásátadásról volt szó: milyen módszerek, gyakorlatok mentén érdemes átadni a fiatalok számára a vállalkozáshoz szükséges ismereteket. Az előadók már eredményesen működő gyakorlati példákat ismertettek, melyet a résztvevők saját munkájuk során alkalmazni tudnak, ilyen a gyakorlatorientált képzés, mentori rendszer kialakítása vagy nemzetközi versenyeken való részvétel. A startupok elindítása, működtetése, ehhez kapcsolatos kihívások is előtérbe kerültek az alkalom során, ahol konkrét gyakorlati ismeretek is elhangzottak az ötletek validálása, a célcsoport meghatározása tárgyában. A pénzügyi témakörökben, a finanszírozás kérdéseiben komoly szakmai párbeszéd alakult ki.

A témakör szempontjából releváns tanulmányutak tapasztalatai

A 2019. október 15-17-e között megtartott tanulmányúton a résztvevők Csongrád megyei vállalkozásokat ismertek meg, valamint vállalkozók előadásait hallgathatták meg. A helyszínen tett látogatások során a résztvevők tájékozódhattak, kérdéseket tehetek fel a vállalkozási rendszer magyarországi működéséről, a mindennapi kihívásokról, az üzleti és marketing terv fontosságáról, a belső és külső kommunikációról, a pénzügyi ismeretek elsajátításának fontosságáról. A mezőgazdasággal foglalkozók ezt tovább árnyalták az adott szakterülethez kapcsolódó többlet információkkal. A fiatal vállalkozók előadásán pedig a jelenlegi pályázati rendszerről, valamint a vállalkozási oktatási programokról szerezhetek naprakész információkat a résztvevők. Ezek a foglalkozások minden esetben gazdagították, árnyalták a résztvevők tudását, hasznosítható ötleteket, tudást szerezhetek, és ezáltal tájékozottabban vághatnak neki saját ötleteik megvalósításának.

Problémafelvetések a projekt alapján

A szakmatanulással kapcsolatban az egyik legnagyobb probléma az, hogy **a szakma presztízse alacsony**. Tekintettel az utóbbi évtizedben hazánkban bekövetkezett társadalmi és gazdasági változásokra, a kétkezi munka jelentősége jelentősen csökkent a munkaerőpiacon. A felsőfokú oktatásban bekövetkezett jelentős hallgatószám-emelkedés, az ehhez kapcsolódó társadalmi státusz-emelkedésre vonatkozó várakozások mind azt indikálták, hogy a fiatalok a diploma megszerzésére koncentrálnak. Így az értelmiségi pályához kapcsolódó egyébként is magasabb társadalmi értékítélet szélesebb csoportokra került kiterjesztésre, a többiek hátrányára. A különböző társadalmi osztályok közötti életmódban, vagyonban bekövetkezett változások pedig egyfajta szakadékot képeztek a jobb és a hátrányos körülmények között élő társadalmi csoportok között. Ez maga után a szakmákhoz, azok megszerzéséhez kapcsolódó értékítélet csökkenését.

A fentiek következménye az is, hogy általában **a gyengébb képességű és/vagy hátrányos anyagi helyzetű diákok választják** a szakma megszerzését. Számukra sok esetben nem áll fent a lehetőség a diploma megszerzésére, felsőfokú tanulmányok folytatására, mivel nem rendelkeznek a szükséges iskolai eredményekkel, vagy a családjuk nem engedheti meg a későbbiekben, hogy a felsőfokú tanítványokat finanszírozza a fiatal számára. A felsőoktatás finanszírozásának átalakítása is hátrányos következményekkel jár, mivel bizonyos területeken az ösztöndíjas finanszírozás gyakorlatilag megszűnt, a szociális támogatás pedig olyan kismértékű, hogy lényegében esélye sincs a fiatalnak a tandíj megfizetésére vagy bizonyos szakokra való bekerülésre, különösen a vidéki egyetemeken, ahol a hátrányos helyzetű fiatalok nagyobb arányban élnek.

A fenti tényezőkkel összefügg az szakképesítés megszerzéséhez kapcsolódó **oktatás minősége**. A szakmunkás képzés színvonala elmarad a gimnáziumi tanulmányoktól, az ott megszerzett ismeretek nem biztosítanak megfelelő háttérrel a munkaerőpiaci érvényesüléshez. Elmarad az ismeretátadás a vállalkozási képességek kapcsán is, a fiatalok gyakran botladoznak a vállalkozóvá váláshoz szükséges adminisztratív és jogi előírások érdekében.

Komoly problémát jelent az **elvándorlás** is. A megbecsült szakemberek legnagyobb része a közös piac megnyitását követően jellemzően Nyugat- Európába vándorolt, ami itthon jelentős hiánnyal vezetett az érintett szakterületeket illetően.

Szintén problémát jelent az **alacsony vállalkozási hajlandóság**. A kutatás kimutatta, hogy a magyarországi fiatalok bizonytalanabbak, kevésbé hajlamosak saját cég indításába fogni. Ezek okai sokrétűek lehetnek, ugyanakkor ki kell emelni, hogy egy adott ország gazdasági struktúrájában fontosak az ilyen kisebb, akár családi vállalkozások. Társadalmi hasznosságuk abból ered, hogy ezek a cégek bár általában nem sok munkavállalót foglalkoztatnak, de azáltal, hogy a vállalkozó saját magát foglalkoztatja, terméket állít elő vagy szolgáltatást nyújt, nagymértékben segít fenntartani az érintett állam működését, közvetett és közvetlen adófizetés, a nemzeti össztermék növelése által.

A témakörre vonatkozó ajánlás részletes tartalma

A fenti eredmények alapján került megfogalmazásra az a javaslat, ami a szakmunkástanulók és a pályakezdő szakmunkások kompetenciafejlesztésére, vállalkozói képességeinek fejlesztésére irányul. A válaszokból egyértelműen kiderült, hogy szükséges ezen a területen az összefogás, egyrészt a tényleges készségfejlesztés miatt, másrészt azon vállalkozási készségek fejlesztése miatt, amire a tanulóknak ténylegesen szüksége van. Figyelemmel arra, hogy az iskolarendszerű képzésekben ezek a témakörök jelenleg nem szerepelnek, így a külső szereplők, civil szervezetek, szakértők bevonása elsődleges és szükséges. Így biztosítható az a tudás, ami a sikeres munkavállalás és az önálló munkavégzés feltétele, ugyanakkor ezáltal tehermentesítésre kerülnek az iskolák. Ezen fejlesztésekkel álláspontunk szerint növelhető a szakma presztízse, hiszen kompetensebb fiatal szakmunkások léphetnek be a munkaerőpiacra. Ezt a fejlesztést már általános iskolában kell indítani a szakmaválasztás előtt, így a pályorientációval is szoros kapcsolatban van. Jógyakorlatként olyan szülők bevonása javasolt, akik egy szakmaterületen sikeres vállalkozók, családi vállalkozást folytatnak, elkötelezettek a munkájuk irányába.

A workshopok, tanulmányutak és jó gyakorlatok alapján egyértelműen megállapítható, hogy a feltárt problémákat közösségi tanulás, a közösségi kapcsolatok, tudásátadás útján jelentősen csökkenteni, akár kiküszöbölni is lehetséges. A már tapasztalatokkal rendelkező vállalkozókkal való közös munka, előéletüknek, eddigi eredményeiknek megismerése egyrészt jó példával járhat elől a fiatalok számára, másrészt olyan tudásbázis jöhet létre, amit bárki, a munkaerőpiacra éppen kilépő személy hasznosíthat.

Ezért az alábbiakat javasoljuk a **döntéshozók** számára:

- támogassa olyan rendezvények, workshopok szervezését, megtartását, amelyek a fiatalok számára a korábbi tapasztalatok átadását teszi lehetővé;
- vegyen részt a közös munkát lehetővé tevő, ún. coworking terek népszerűsítésében;
- tegye lehetővé a témával foglalkozó civil szervezetek számára, hogy a kapcsolódó programok szervezésébe akár pályázatok útján, akár más módon bekapcsolódjanak a tudásátadásba.

Javasoljuk, hogy tegyék lehetővé a civil szervezetek bekapcsolódását **az állami munkaerőpiaci szereplők** által megtartott rendezvényeken, előadásokon. Ezekon az alkalmakon nagy számú, álláskereső, fiatal munkavállaló vesz részt, így fontos információk átadására, kapcsolatok építésére lenne lehetőség, melyet a fiatalok későbbi életükben eredményesen hasznosítani tudnának. A hasonló projektek változtathatnak a vállalkezési hajlandóságon is, növelhetik azt, hiszen egy magabiztos tudással rendelkező fiatal könnyebben indít saját vállalkozást, mint hogy alkalmazott legyen, különösen, ha kellő kreativitással is rendelkezik.

Fontos lenne továbbá a diákok körében is népszerűsíteni a szakképzési lehetőségeket, tájékoztatást nyújtani a rendelkezésre álló lehetőségekről, esetleges vállalkozás kezdéséhez kapcsolódó adminisztratív és egyéb előírásokról. Ebben a körben is lehetőséget kell biztosítani arra, hogy az **állami munkaerőpiaci szereplők** és a civil szervezetek között érdemi párbeszéd és együttműködés alakuljon, figyelemmel arra, hogy ezzel a közigazgatási szervezet jelentősen tehermentesíthető lenne. Közös rendezvényeken, workshopokon ezeket az információkat hatékonyan át lehetne adni.

A Talentum Alapítvány humán szolgáltatás-fejlesztése a témakörhöz kapcsolódóan

A szakmákhoz és a vállalkozások indításához nemcsak szakismeretekre, hanem számos soft és transzverzális skillre van szükség, amelyek fejlesztése az iskolai keretek között csak kis mértékben valósul meg a frontális oktatási módszerek nagyarányú alkalmazása mellett.

A nemformális és informális tanulási alkalmak lehetőséget biztosítanak a fiataloknak a hiányzó további készségeket és a munkaerő-piacon igényelt skill-eket is fejlesszék. Ehhez az önkéntesség, mint az informális tanulás színtere kitűnő alkalmat biztosít. Ezek alapján a munkaerő-piaci relevancia csak akkor érvényesül, ha az önkéntesség során szerzett készségeket össze lehet gyűjteni, tudatosítani, dokumentálni és validálni.

Az Alapítvány lépéseket tesz annak érdekében, hogy az önkéntesség validációja vagy legalábbis annak első lépései, mint pl. önkéntes portfólió, skills audit vagy minimálisan az önkéntes tevékenységről kiadott, tanulási eredményeket is tartalmazó igazolás, a munkaerő-piacon elismert legyen, maguk az önkéntesek is tudatosítsák azokat a készségeket és kompetenciákat, amelyek segítik az egészséges önértékelés kialakítását.

Kiemelten kezeljük és támogatjuk a szakmák napja típusú rendezvényeket, amelyet akár iskolai körökben, tanodákban, vagy települési szinten is lehet tartani. Ezekon a börzéken nem az iskolák mutatkoznak be, hanem maguk a szakmát művelő cégek, emberek, vállalkozások. A munkaerőpiac és a fiatalok világa ezeken ez eseményeken közelebb kerül egymáshoz, az Alapítvány szakemberek vagy a szakmát tanuló diákok ajánlásában működik közre.

Az utóbbi években alakult ki a gyakorlata annak, hogy intergenerációs együttműködésbe vonjuk be a szakképző iskolában tanulókat, így időstthonokba látogatnak el fodrász és kozmetikus tanulók, szakács és cukrász pályára készülő diákok, akik a bentlakó időseknek/idősekkel főznek, hajukat szépítik, kezüket ápolják. Ezen programmal egyrészt a nem érettségig adó intézményekben tanuló fiatalok önkéntességét fejlesztjük, másrészt a szakma presztízsét erősítjük a tanulóknak, az intézményekben és a helyi társadalomban.

Szakmai kapcsolatok fejlesztése témakör

A különböző szakmák és szakemberek közötti kapcsolatok fejlesztése a tudásátadás, a tapasztalatok megosztásának fontossága nem lehet kétséges. A különböző fórumokon, konferenciákon elhangzó információk, valamint az ezeken kialakuló formális és informális kapcsolatrendszer hasznosítása a fiatalokkal kapcsolatos munkák nagy nyeresége lehet. A projekt ebben önmagában már abban is hasznosat nyújtott, hogy olyan workshopok, tanulmányutak szerveződtek, amik enélkül nem jöhettek volna létre. A tudásátadás már ezeken keresztül megtörtént, de érdemes levonni ennek tanulságait is.

A kutatás témakör szempontjából releváns tartalma

Lényegesek azon közösségi programok, események, ahol a különböző országban és különböző, de kapcsolódó területeken dolgozó szakemberek és tanuló diákok kapcsolatot építhetnek egymással. A kutatás részben vizsgálta ezen szempontokat a „Szakemberek külföldi tapasztalatszerzése” fejezetben.

A magyar válaszadók 43 százaléka nyilatkozott úgy, hogy már részt vettek külföldi szakmai tevékenységben, és 36 százaléka pedig úgy, hogy nem. 20 százalékuuk nyilatkozott úgy, hogy tervezi bővíteni szakmai tudását a jövőben. A távolmaradók 76% nyilatkozott úgy, hogy azért nem vett részt hasonló programon, mert nem volt rá lehetősége, tehát érdekli a tapasztalatszerzés és azt szükségesnek és hasznosnak is tartja a munkája szempontjából.

A kutatásban részt vevő szakemberek nyilatkoztak arról is, mennyire érezték hasznosnak az ott szerzett tapasztalatot. Egyöntetűen pozitívként értékelték az ilyen jellegű élményeket, kivétel nélkül úgy nyilatkoztak, hogy hasznos és használható tudást kaptak, így kapcsolatokat építettek, kommunikációs, tanácsadási, közösségfejlesztési tapasztalatokat szereztek, erősödtek a módszertani alapokban, non formális módszereket is megismertek. Hosszú távú előnyként ezeket az ismereteket később a munkájuk során is hasznosítani tudták.

A témakör szempontjából releváns jó gyakorlatok

Úgy tapasztalható, hogy az önkéntességi projektek különösen kedveznek a tudásátadásnak, a szakemberek közötti együttműködésnek. A *Caritas Subotica* (Szabadka, SRB) már korábban ismertetett Plébániai Caritas csoportok fejlesztésére irányuló projektje komoly koordinációt igényel a szervezet, az oktatási intézmények és a plébániák között. A velük való kapcsolatépítés, a tudás megosztása fontos része annak, hogy a fiatalokat is megfelelően aktiválni lehessen a különböző programokban.

A projekt eredményeként más országból érkeztek szervezetek (Romániai Görögkatolikus Egyház Caritas), hogy tájékozódjanak, megnézzék, milyen módszerekkel sikerül az önkéntességbe való bekapcsolódás. Tehát fontos az is, hogy a tevékenységet végző szervezetek nyitottak legyenek a megszerzett tudás mások részére történő átadására.

A *Gyulafehérvári Egyházmegye Családpasztorációs Irodája* (Marosvásárhely, RO) a Boldogabb családokért iskolai programban részt vevő önkéntesek számára az alapképzés mellett évente egy vagy több tapasztalatcserét szervez. Ezen túlmenően külföldi partner- és képzőszervezetekkel is rendszeres kapcsolatot ápolnak, akik új módszertani, képzési segédanyagokat biztosítanak a projekt folyamatos fejlesztése érdekében.

Az *Áradat Egyesület (Csíkszereda, RO)* programja keretében részt vevő önkéntesek, diszpécserek részére folyamatos képzéseket, konferencián való részvételt biztosítanak. Rendszeresen cserélnek

információkat más lelkesítő szolgálatokkal is, amit a végzett tevékenység speciális, érzékeny jellege is indokol.

A *Pro Educatione Egyesület (Csíksomlyó, RO)* SMART online projektje már eleve nemzetközi együttműködés keretében valósult meg: az Erasmus+ és az Európai Bizottság támogatásában létrejött online felület egy projektkonzorcium munkája alapján születhetett meg, amelyben 4 ország (Németország, Skócia, Ciprus, Románia) szakemberei dolgoztak együtt. Így már a legelső alkalomtól kezdve szükséges és biztosított volt a tudásátadás a különböző nemzet résztvevői részéről, akik így a saját tapasztalataikat bele tudták építeni a munkába, ezzel adott esetben jó ötleteket adva más szervezetek számára. A szükséges képzéseken megosztották a keletkezett tapasztalatokat, a módszertan tárgyában érintkeztek a felek. Az egyesület a jövőben tanintézményeket, iskolákat pedagógusszervezeteket, és mintegy 50 vállalkozót be kíván vonni a későbbi működtetés során.

A *Gyulafehérvári Caritas (Marosvásárhely, RO)* a „Tégy többet!” – Young Caritas mozgalom projektje szintén nemzetközi együttműködés keretében valósult meg. A szervezet egy linzi tanulmányúton látogatta meg a helyi Caritast és az ott szerzett ismereteket kezdték el adaptálni Erdélyben, melyből kinőtt maga a program. A programgazda osztrák szervezet a tevékenység elindításának kezdeti szakaszában segítette az erdélyi szervezetet. Ebből is kitűnik, hogy a nemzetközi tapasztalatszerzés milyen előremutató változásokat idézhet elő.

A témakör szempontjából releváns workshopok megállapításai

A projekt során megtartott valamennyi workshop, figyelemmel arra, hogy azon az ifjúságpolitikában érdekelt szakemberek és partnerek vettek részt, alkalmas volt arra, hogy a szakmai kapcsolatok fejlődjenek általa. Ebben a pontban azokat az eseményeket emeljük ki, melyek specifikusan a szakmai kapcsolatépítést helyezték előtérbe.

A 2018. március 1-2., valamint a 2018. október 11-12. napján megtartott alkalom kifejezetten a jó gyakorlatok ismertetésére terjedt ki. Az eseményen hazai és határon túli (erdélyi és vajdasági) partnerszervezetek egyaránt részt vettek, így széles körből került sor merítésre. A felmerülő témák elsősorban az ifjúságfejlesztés témakörét érintették, de szó volt a hálózatokról, a civil és az állami szektor együttműködéséről.

A 2018. március 20-21. közötti workshop abban a tekintetben kiemelkedő, hogy azon az állami szervezetek (Csongrád Megyei Kormányhivatal Foglalkoztatási Főosztálya), az illetékes szakmai kamara (Csongrád Megyei Kereskedelmi és Iparkamara), valamint az illetékes hivatal (Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal) szakértői is részt vettek. Mivel a workshop tárgya a pályáorientáció volt, mindenképpen eredményesnek bizonyult, hogy a témában érintett civil szervezetek közvetlenül az állami szektor szakembereivel találkozhattak. A feltett kérdésekben, a tárgyalt témakörökben felmerült problémákat így akár közvetlenül a döntéshozók számára lehet továbbítani, a kialakuló kapcsolatokon keresztül pedig a civil szektor közvetlenül is tud fordulni az illetékesekhez, hatást tud gyakorolni a szabályozási folyamatokra.

Hasonlóak emelhetőek ki a 2019. szeptember 18-19-e között megrendezett workshop kapcsán is, ahol ismét lehetőség volt az állami szektor szakembereivel beszélni a pályáorientációt érintő kérdésekben. Az előadást követő gyakorlati részben az elhangzottakra tehettek javaslatot a résztvevők, így közvetlenül is hatást gyakorolva bizonyos fejlesztésekre.

A 2019. február 20-21-én megtartott workshop a téma és a résztvevők közös metszete miatt emelendő ki. Az állami és az állami oktatási szektor résztvevő, iskolák, gimnáziumok tanára,

valamint az önkéntességben érintett civil szervezetek képviselői tudtak eszmét és tudást cserélni a közösségi szolgálat tárgyában. Ez különösen jelen szakmai ajánlás korábbi részében, a „Közösségi szolgálat, önkéntesség témakör” fejezetben leírtak miatt lényeges, hiszen lehetővé teszi azt a tudástranszfert, ami talán leginkább lényeges az iskolák által szervezett közösségi szolgálat gördülékeny működése érdekében.

A témakör szempontjából releváns tanulmányutak tapasztalatai

Amit a workshopok kapcsán megállapított a projekt, az a tanulmányutakra is irányadó. Alapvetően valamennyi tanulmányút alkalmas volt a kapcsolatépítésre, hiszen sok esetben új gyakorlatokat és szakembereket ismerhettek meg a résztvevők. A témakör szempontjából néhány alkalom különösen jelentősnek bizonyult, melyeket külön kiemelnénk.

A 2019. június 24-26. közötti tanulmányúton a roma népesség integrálásában érdekelt szakemberek tekinthettek meg olyan programokat, amik a szegregációban jobban érintett észak-kelet, illetve kelet-magyarországi területeken működnek. Az itt dolgozó szakemberek főleg a fiatalok bevonását célzó, oktatási lehetőségeiket javító megoldásokat mutattak be, ami a zömmel oktatásban, illetve kollégiumi nevelésben foglalkozó szakemberek számára különösen előnyös volt. A látogatások megalapozták a tanodákban dolgozó és a résztvevők közötti szakmai kapcsolatokat.

A 2019. július 9-11. közötti tanulmányút kiemelkedő abban a tekintetben, hogy azon múzeumi szakemberek tekintettek meg különböző múzeumi közösségépítő és közösségfejlesztő programot. A széleskörűen átadott múzeumpedagógiai ismeretek lehetővé tették a résztvevők számára, hogy saját meglévő projektjeiket végiggondolják, azokkal kapcsolatban kérdéseket tegyenek fel, információt cseréljenek, így saját munkájukban is fejlődést érhetnek el. A kapcsolatok építése pedig a jövőben újabb tudásmegosztást eredményezhet.

Problémafelvetések a projekt alapján

A projekt eredményei alapján úgy tűnik, Magyarországon **kevés átfogó program van** a különböző szektorok, az oktatás, önkéntesség, az ifjúságpolitika más-más különböző szereplői között. A résztvevő szakemberek tapasztalatai azt mutatják, hogy amikor egy-egy projekt, pályázat indokolja, sor kerül kifejezetten tapasztalatszerzésre, tudásátadásra irányuló esemény szervezésére, ezen kívül kevesebb alkalommal. Ha csak a civil szektort vizsgáljuk, ott vannak kifejezetten erre irányuló kezdeményezések, ahol a szereplők az anyagi lehetőségtől függően igyekeznek kialakítani kapcsolatokat, tudást szerezni. Ugyanakkor az anyagi lehetőségek hiánya gyakran akadályát képezi annak, hogy jól működő gyakorlatokat megismerjenek, ha nem tudják azokat forráshiány miatt személyesen megtekinteni.

Lényeges nehézséget okoz az is, hogy **az állami szektorral**, döntéshozókkal, a közigazgatás szereplőivel a kapcsolattartás esetleges, **nincsenek állandó kapcsolatok**, események, ahol a felek találkozhatnak egymással. A civil szektor sok területen kifejezetten az első vonalban dolgozik (mint a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok esetén), tapasztalataik, gyakorlataik, javaslataik kifejezetten hasznosak lehetnének a szabályozás kialakítása során. Ennek ellenére úgy tűnik, ötleteik, előterjesztéseik sokszor nem jutnak el a megfelelő kormányzati egységekhez. Az állandó kapcsolatok, rendszeres egyeztetések kialakítása kifejezetten hasznos lenne, mivel ezen javaslatok vizsgálata lényegesen javíthatná az adott terület működését. Ehhez azonban működő, élő, személyszintű kapcsolatok erősítésére, támogatására van szükség.

A jelenlegi kormányzat kifejezett célja a **határon túli kapcsolatok** erősítése, a határon túli magyarság támogatása, ennek eredménye azonban nem szembetűnő a tudásátadás esetén. Ahogyan

az a kutatásból is kiderült, sok szakember szeretne részt venni nemzetközi, így akár határon túli konferenciákon, eseményeken, azonban erre nincs módja. Természetesen vannak kifejezetten erős kapcsolatok, amik azonban gyakran a munkatársak személyes kapcsolatain vagy régre visszanyúló együttműködésen alapulnak, nem azon, hogy a felek tudástranszfer kapcsán találkoztak volna. Szükség lenne az új kapcsolatokra ahhoz hasonlóan, amit az átfogó programok hiánya kapcsán kifejtettünk.

A témakörre vonatkozó ajánlás részletes tartalma

A projekt eredményei kapcsán egyértelműen megerősítést nyert az az előfeltevés, hogy a szakmai kapcsolatok kiemelkedő fontosságúak a fiatalokkal kapcsolatos bármilyen közösségi tevékenységben (de éppen úgy elmondhatjuk ezt bármelyik más témakörrel is). A bemutatott jó gyakorlatok pontosan igazolják, hogy a nemzetközi kapcsolatok, az új tapasztalatok megszerzése mennyire hasznos és jó újdonságokat eredményez az ifjúság nevelése, támogatása körében.

Erre figyelemmel javasoljuk a **döntéshozók**, de bármely, **az ifjúságpolitikában érdekelt közigazgatási, állami szervezet** számára, hogy támogassa az elérhető eszközökkel, pályázatok, közös programok által a téma kapcsán szerzett tudás, tapasztalat eredményes átadását. Ezek a programok nem csak a civil szektorban, de az oktatásban, államigazgatásban is szükségesek lennének, hiszen ekkor maguk a jogszabályok alkalmazói, a gyerekek nevelésében leginkább érintett személyek szerezhették meg a korszerű, szükséges ismereteket.

A témakapcsán javasoljuk konferenciák, rendezvények szervezését az ifjúságpolitika, oktatás, nevelés tárgyában, ami az oktatói-nevelői munkát végző szakemberek, az államigazgatás és a civil szektor részvételét egyaránt biztosítja egy adott téma köré csoportosítva.

Jelen projekt által alkalmazott módszerek (workshop, tanulmányút) kiemelkedően alkalmasak az ifjúságpolitikában érdekelt felek, ifjúsági szakemberek együttműködésének erősítésére, azaz szükségesek a további erősítő és feltáró projektek.

Ezen túlmenően a **döntéshozók** számára javasoljuk azt is, hogy a jogszabályalkotás folyamatában a jelenleginél nagyobb hangsúllyal essenek latba a témakör szakértőinek álláspontjai, a releváns projekteken foglalt állásfoglalások, ajánlások; a szakembereknek több alkalommal legyen lehetősége arra, hogy a vonatkozó bizottsági üléseken, a jogalkotási folyamat más eseményein véleményük megjelenjen közvetlen formában is a döntéshozók számára. A projekt eredményei egyértelműen igazolják, hogy ebben a formában hatékonyabban érvényesülnek azok az információk, jó gyakorlatok, melyeket a szakemberek munkájuk alatt megszereztek és alkalmaznak.

A Talentum Alapítvány humán szolgáltatás-fejlesztése a témakörhöz kapcsolódóan

Az Alapítvány rendszeresen szervez fórumokat, szemináriumokat, képzési alkalmakat különböző társadalmi szereplők számára, így ifjúsági szakemberek számára is, különböző tematikák mentén. Jelen projekt elvárásának hatására Alapítványunk erősítette, specializálta a workshop módszert, ami meglepően nagy hatékonyságot mutatott. Nem csak Alapítványunk, hanem a résztvevők is megfogalmazták azt az igényüket, hogy szükséges egy-egy tematika mentén külön-külön társadalmi szereplőket, állami, önkormányzati, intézményi és civil területről megszólítani. A workshopok tematikája az így megvalósult program hatására számos aspektusból kerül megvilágításra, nem egyoldalú, eltúlzott fókuszú vélemények jelennek meg, erősödik a résztvevőkben a nyitottság, egymás meghallgatásának képessége, és új együttműködések alakulnak ki. A szektorközi workshopok kétnapos felépítése épp elegendő arra, hogy mind módszertanában,

mind a bemutatkozó szereplők elég színössé tegyék, ugyanakkor ne is legyen túl széttagolt a program. A moderátor bevonása segíti a különböző szereplők véleményének összehangolását, az esetleges nézetkülönbségek jó kommunikálhatóságát.

Jelen projekt fenntartási időszakára vonatkozóan is rendelkezünk újabb workshop megvalósítás tervével. A résztvevők igényeit folyamatosan felmértük, és ennek eredményeképpen a legnagyobb igény a fiatalok megértésére és megszólítására vonatkozik, azaz a „fiatalok és az on-line tér” kérdésköre. Erre a témára kétnapos workshopot kívánunk szervezni (várható időpontja 2020. áprilisban) A program célja, hogy az ifjúsági szakemberek minél közelebb kerüljenek az on-line tér valóságához, ne egy szükséges rossz helyet lássanak benne, amitől minél jobban el kell távolítani a fiatalokat. Emellett célunk, hogy az on-line eszközöket tanulják meg használni az ifjúsággal foglalkozó szakemberek is (legyenek youtuberek, blogoljanak, vlogoljanak olyan értékekről, amit a fiatalokhoz szeretnének eljuttatni).

Családi és társas tudás fejlesztése témakör

A személyközi kapcsolatok nagyon fontosak minden korosztály számára. A fiatalok esetében ezek különösen lényegesek, hiszen a szocializáció révén hosszú távra, talán egész életre meghatározzák a gondolkodásukat. Kiemelten igaz ez a közösségekre, ahol tömegesen fordulnak elő interakciók, aminek következtében komplett kapcsolatrendszerek jöhetnek létre, amelyek együttesen sokkal hatékonyabban képesek a fiatalok szemléletét formálni, mint egy-egy személyes kapcsolat.

Az ifjúsági közösségeknek a szakértők elsősorban a társadalmi beilleszkedésben tulajdonítanak nagy szerepet. A közösségi tereknek épp azt a funkcióját értékelik a legtöbbször, hogy lehetőséget biztosítanak a szocializáció kibontakoztatására. Úgy látják, hogy közösségi teret elsősorban az alapján választanak a fiatalok, hogy lehetőséget biztosítson, hogy a barátaikkal együtt lehessenek.

A kutatás témakör szempontjából releváns tartalma

A kutatás egy teljes fejezetet szán a témakörre, mely „V. Kapcsolatok, közösségek” cím alatt található.

A részt vevő szakemberek meglátása szerint a közösségek elsősorban az egyéni érvényesüléshez és a közösség hatékony működéséhez szükséges tapasztalatok elsajátítására és kapcsolatok kiépítésére szolgálnak. Ezek a tényezők azok, amelyek együttesen szükségesek egy jól működő és sikeres egyéneket magába foglaló társadalom megteremtéséhez. Ezen túl különösen hasznosnak gondolják a szakértők a közösség önismeretben és személyiségfejlesztésben betöltött szerepét, ezen kívül mások megismerése, az eltérő nézőpontokkal való szembesülés szélesíti a látókört, toleranciára tanít, valamint tudatosítja az egyénekben a sorsközösség érzését.

A szakemberek válaszai alapján egyértelmű, hogy a fiatalok az életük egy jelentős részét az online térben töltik a valós élmények szerzése helyett. Az megállapítható, hogy a fiatalok személyes jellegű kapcsolattartása valóban ritkult, ennek azonban nem következménye az elmagányosodás. A fizikai érintkezések gyakoriságának csökkenése és módjának változása a kapcsolattartás online térbe tevődésének következménye, ami a korábbiaktól eltérő, de nem kevésbé intenzív kapcsolattartást jelent a fiatalok között. Ugyanakkor az is megállapítható, hogy az offline terekben kialakuló közösségek esetén a szabályokat a közösség tagjai amolyan önkormányzó módon maguk hozzák, amit így sokkal jobban magukénak érznek, ráadásul olyan kompromisszumkötések útján alakítják azt, ami segíti őket közösségi lényé válni. Nem elhanyagolható szempont, hogy egy ilyen közösségi térben a fiatalok védett, biztonságos helyen vannak, a tér dolgozói által felügyelt környezetben, ami csökkenti az elkallódás kockázatát. Fontos továbbá, hogy egy ilyen közösségi

tér szellemiségének és felszereltségének köszönhetően alkalmas az oda járó fiatalok kreativitásának és tehetségének kibontakoztatására.

A kutatás leszögezi, hogy az online terek léte adottság, mellyel számolni kell, és ehhez alkalmazkodva kell átalakítani az eddigi tevékenységüket, hogy újra vonzóvá tegyék az offline világot a fiatalok számára. Ezért szükséges azon programok és lehetőségek támogatása, melyek az online világ nyújtotta lehetőségeket beemelik a működő vagy új programokba, így sikerül elérniük azokat a fiatalokat, akik egyébként jellemzően ezen a platformokon tartózkodnak.

Az online elérés sok tekintetben egyszerűbb, kevésbé költséges, inkább a kreatív lehetőségeket helyezi előtérbe, ami azért is kedvezőbb, mert így a forrásokat az offline programok vonzó megvalósítására lehet felhasználni. Az online lehetőségek alapján nagyszámú fiatalot lehet elérni, akiből kialakuló offline közösségek több olyan kompetencia fejlesztésére is alkalmasak lehetnek, mint a közösségi érzés erősítése, verbális készségek, vagy az online függőség felismerése és annak tudatos csökkentése.

A témakör szempontjából releváns jó gyakorlatok

Az Igazgyöngy Alapítvány (Berettyóújfalú, HU) a már korábban ismertetett közösségi munkaprojektjein keresztül segíti a különböző közösségek harmonikus együttélésének és együttműködésének kialakításán. A program lényege, hogy a szegregátumban élők együtt dolgoznak egy közös cél elérése érdekében, részben egymásra vannak utalva, mivel a feladatokat csak közösen, együttműködve tudják elvégezni.

A tapasztalatok egyértelműen mutatják, hogy a közös munkán keresztül az egyének szociális készségei fejlődnek, egyre inkább képesek a kompromisszumokra, a közösség összességében nyitottá válik a fejlődésre és az együttműködésre.

A Gyulafehérvári Egyházmegye Családpasztorációs Irodája (Marosvásárhely, RO) kifejezetten a keresztyén családeshmenty helyezi előtérbe, elsődleges feladata a családok lelki gondozása.

A jó gyakorlat keretében megismert, Boldogabb családokért iskolai programja a boldog és harmonikus családi életben való hitet szeretné növelni a fiatalok között. Az önkéntesek, főleg házaspárok tartják a foglalkozásokat és saját példájukon keresztül mutatják be a családi élet szépségeit. Az alkalmak segítenek az önismeretben, a résztvevők beszélgetnek a párkapcsolat, a nemiség, a családalapítás kérdéseiről.

A célcsoport elsősorban a 9-12. osztályos diákok közül kerül ki. 40 önkéntes járja körbe előadásokat tartani – az elvárás az velük kapcsolatban, hogy legalább 3 évet foglalkozzanak ugyanazzal a célcsoporttal, így mélyítve saját tudásukat is.

A visszajelzések alapján a fiatalok nézőpontja árnyalódik, hasznos ismeretekkel, élményekkel gazdagodnak, magabiztosabban tudnak nekivágni saját életeseményeiknek.

A Szent Gellért Alapítvány (Szentlélek, RO) kifejezetten a fogyatékkal élő, sérült embereknek nyújt segítséget Órangyal Programjával.

Ez az esemény a fogyatékkal élő és egészséges fiatalok találkozója, amelyet partnerségben a Caritas-szal és a Hargita Megyei Sport és Ifjúsági Igazgatósággal szervez az alapítvány, 2007 óta. Az Órangyal keretében kéthavonta egy-egy délután összegyűlik a résztvevők csapata. A program különböző helyszíneken különböző témákat valósít meg, így került már sor Farsangi bál, Tavaszköszöntő, Majális, Szüreti bál, Karácsonyi készülődés megtartására. A program iránti igényt jelzi, hogy közel 200 résztvevő is összegyűlt már azokon. Kiegészítő tevékenység az éves közös táborozás, ahol a résztvevők egy hetet töltenek együtt.

Ez a jó gyakorlat kifejezetten alkalmas arra, hogy közösség épüljön ki: a fogyatékkal élő és egészséges gyerekek találkozása során megismerik egymást, egymás életét, annak szépségeit,

nehézséget. Külön pozitív hozadéka a társadalmi szolidaritás növekedése, hiszen a csoportban olyan fiatalok találkoznak, akik eltérő környezetből származnak, lehetőségük van egy más életmód megismerésére.

A *Gyulafehérvári Caritas (Marosvásárhely, RO)* a „Tégy többet!” – Young Caritas mozgalom keretében nem csak az önkéntesség népszerűsítésére törekszik, hanem közösségi akciók keretében sikerül a fiatalság motiválása is. A közösségi élmény tapasztalata sok örömet és cselekvési vágyat szabadíthat fel bennük, valamint olyan szociális programokban, ahol a fiatalok egy élettér feljavításában segíthettek (pl. egy falusi iskola, óvoda vagy templom felújítása) nőtt az öntudatuk, fontosnak és jónak tapasztalták meg magukat, és elkezdtek hinni saját képességeikben és erősségeikben.

A *Mi egy Másért Közhasznú Egyesület (Gyula, HU)* már korábban részletesen ismertetett Hetedhét Játékváros projektje segítségével a legfiatalabbak számára teszi lehetővé, hogy megismerkedjenek a különböző szakmákkal, azok rutinjával, szépségeivel és nehézségeivel.

A résztvevő gyerekek a „munkavégzés” során kapcsolatokat építenek egymással, mivel egy térben dolgoznak, valamint bizonyos keretek között cserélhetnek, együttműködhetnek egymással.

A tapasztalatok egyértelműen azt mutatják, hogy a fiataloknak fejlődnek a kommunikációs és kompromisszumos készségeik is a közös munka és az együttlét segítségével.

Az *Aradat Egyesület (Csíkszereda, RO)* elsődleges célja a lelki élet, az önismeret fejlesztése a fiatalok és felnőttek körében egyaránt.

A jó gyakorlat keretében megismert Hallgatlak.ro egy telefonos és internetes lelki segélyszolgálat, ami lelki krízisben lévő fiatalok számára nyújt segítséget. A tevékenység keretében egy szakképzett személyekből álló csapat várja, hogy segíthessen értő figyelemmel, meghallgatással vagy nehéz élethelyzetről folytatott konzultációval, esetleg a világosabb rálátást szolgáló lehetőségek feltérképezésével.

A diszpécsterszolgálatok önkéntesekkel látják el, akik rendszeresen továbbképzéseken vesznek részt. Jó együttműködés alakult ki segélyszervezetekkel, alapítványokkal, akik krízishelyzet esetén a diszpécsterszolgálatokhoz irányítják a rászorulókat.

A 11 éve működő szolgálat egyik legfontosabb célja, hogy javuljon a segítségkérés kultúrája, a fiatalok sikeresen tudják problémáikat megfogalmazni és megoldani.

A témakör szempontjából releváns workshopok megállapításai

A 2019. március 6-7-én megtartott műhelymunka során a résztvevők tudatosíthatták, hogy milyen fontosak az innovatív, bevonó jellegű módszerek a téma szempontjából. Az előadók számos gyakorlatot ismertettek az egyéni és csoportos foglalkozáson keresztül a drámapedagógián keresztül, családi és csapatépítő programokig terjedt a lehetőségek köre. A gyakorlatok fontos eleme a családi élet fontosságának, az elköteleződésnek az elősegítése, valamint a párkapcsolat terén a tudatosság növelése. A tapasztalatok szerint ezek a módszerek nem csak a fiatalokat, de a tágabb családot is bevonják a programokban, amelyek így képesek a kitűzött célok megvalósítására. A résztvevők interaktív, krízismegoldásra és együttműködés növelésére irányuló csoportos feladatokban is részt vehettek, mely gyakorlatokat később saját munkájuk során is hasznosítani tudnak.

A 2019. november 22-23. napján megtartott workshopon olyan gyakorlatokat, módszereket ismertek meg a résztvevők, melyek a fiatalabb generációknak biztosítanak alternatív, kreatív és építő jellegű tevékenységeket, melyek a nyitott, személyes kommunikáció fejlődését célozzák infokommunikációs eszközök használata nélkül. A közösségépítési módszertan mellett az ehhez kapcsolódó pályázati lehetőségek kiaknázása, erőforrások teremtése tárgyában egyeztettek a felek.

A témakör szempontjából releváns tanulmányutak tapasztalatai

A 2019. április 9-11-én megvalósult tanulmányúton a résztvevők a családi életre nevelés és párkapcsolati témákban rendszeresen megtartott tréningekről és programokról kaptak tájékoztatást. Olyan innovatív és szellemes megoldásokkal is találkoztak a résztvevők, mint a közös tandembiciklizés, amelyben megtanulhatják a felek a dinamikus együttműködést és a gyors, hatékony kommunikációt. Megismerték a Szerelmi Kalandtúra programot, mely egy több hétig tartó programsorozat, ahol a különböző életkorú házaspárok építhetik a kapcsolatukat, valamint a záró közös vacsoraesten maga a közösség is épülni tud. Megismerkedtek olyan hatékony közösségfejlesztő programokkal, mint az egy városrészben szervezett különböző klubok és estek.

A 2019. június 24-25-26. napjain megtartott tanulmányúton a különböző tanodai programokkal és rajtuk keresztül a közösségépítési gyakorlatokkal ismerkedtek meg a résztvevők. Jellemzően iskola utáni programok, önismeretfejlesztő, kreatív és kézműves foglalkozások, egyéb sport és művészeti csoportok, amelyekben a fiatalok nem csak tanulnak, de lehetőségük van kapcsolatokat építeni, fejleszteni és fenntartani.

A 2019. július 9-11-e között megvalósult tanulmányúton a résztvevők olyan közösségépítő módszerekkel ismerkedtek meg, amelyek kifejezetten az iskolai, formális kereteken túl non formális módszereket alkalmaztak. A múzeumi látogatások alatt a gyerekek és fiatalok ellenőrzött környezetben, de szabadon, játékos formában tanulhattak, valamint a közös érdeklődés esetén külön közösségi foglalkozásokra irányuló igényeket is teljesít a helyszín. A tanulmányúton megismerkedhettek a nemzetközi szintéren megvalósult közösségépítés gyakorlatával is.

Problémafelvetések a projekt alapján

A legfontosabb „adottság”, amelyet a fiatalok közösségépítései kapcsán meg kell említeni az, hogy **a kapcsolattartás, a közösségépítés átkerült az online térbe**. A fiatal korosztály ideje legnagyobb részét az interneten, azon belül is a közösségi oldalakon tölti, innen tájékozódik, videókat néz, fényképeket készít és tölt föl. Ezen túl a baráti közösségek is a közösségi oldalakon, vagy a különböző csevegőappokon gyűlnek össze, érintkeznek, beszélgetnek, akár órákon keresztül, okostelefon használatával. Gyorsan és könnyen közlekednek a különböző online lehetőségek között, a legfiatalabb generáció már az online bennszülöttek generációja, hiszen ők már nem éltek abban a korban, mikor nem volt internet és okoseszközök. Ez egyfelől probléma, másrészt egy olyan helyzet, ami előre láthatóan nem fog változni, következményeivel meg kell tanulni együtt élni.

Ehhez kapcsolódik az is, hogy ezeket a gyerekeket nagyon **nehéz megszólítani, bevonni a különböző offline tevékenységekbe**. A gyors visszajelzéshez, „pörgéshez” szokott fiatalokat a hagyományos oktatási rendszer, hagyományos közösségépítő módszerek nem kötik le. A türelmes, csendes várakozás az iskolai órákon nem jellemző rájuk. Az aktivitás, a barátok ugyanolyan fontosak ennek a generációnak, csak a közösségi forma változott meg.

Ehhez kapcsolódik az is, hogy maga a **kommunikáció is átalakult**, a fiatalok sok esetben elszoktak az offline kommunikációtól és közösségépítéstől, szóban érezhetően gyengébben fejezik ki magukat, mint chatben, ahol néhány jel és karakter segítségével komplett mondatokat tudnak megfogalmazni. Ez nem csak akként hátrányos, hogy nehezebben fejezik ki magukat, de az offline kapcsolatépítés, a családokkal, rokonokkal, idősebb generációkkal történő kapcsolatfenntartás is nehézkes, továbbá bizonyos szakmák, a továbbképzés szempontjából is hátrányokkal jár.

Az online terek másik veszélye, hogy **negatívan befolyásolják a fiatalok valóságérzékelését**, ezáltal nehezítve a szocializáció és az önismeret készségeinek kifejlődését. Az online terekben eltérően érzékelik a problémákat, máshogy fogják fel a veszélyt, illetve gyakran nem érzékelik azt, hogy egy fenyegető szituációban vannak. Közérthető példája ennek a cyberbullying, azaz az online zaklatás, amely Magyarországon is megjelent az iskolákban és már a mozivásznakon is. De hasonló helyzet az is, hogy a fiatalok nem érzékelik, hogy a magukról közzétett képek, információk olyanok kezébe kerülhetnek, akik visszaélnék azokkal; az ön- és adatvédelmi online képességek átadása hiányos az oktatásban, illetve gyakran a szülő maguk sem értik, tudják ennek veszélyeit – de az online térben lévő lehetőségeket sem.

A témakörre vonatkozó ajánlás részletes tartalma

Az internet, az online világ térhódítása jelentős kihívások elé állította mind az iskolákat, mind az oktatással, közösségépítéssel foglalkozó egyéb szervezeteket. A projekt során feltárt adatok, megismert jó gyakorlatok és tapasztalatok azt mutatják, hogy csakis kreatív programokkal, a fiatalok őszinte, nyílt megszólításával, a generációk közötti kommunikáció megerősítésével lehet eredményeket elérni. Látjuk azt is, hogy a saját baráti kör, egy sikeres fiatal példája és segítsége mekkora húzóerőt jelenthet bármilyen aktivitás tárgyában.

Ezért javasoljuk azt a **döntéshozóknak**, hogy olyan pályázati lehetőségeket, olyan programok megvalósítását támogassa akár intézményrendszer biztosításával, akár anyagi ösztönzőkkel, amik a fentiekben megfogalmazottaknak megfelelően képesek közvetlenül is megszólítani a fiatalokat.

A projekt eredményei egyértelműen azt mutatják, hogy a civil szektorban, hosszú évek gyakorlata alatt kialakultak olyan megoldások, amik mind a közösségépítésben, mind a családi életre nevelés terén érdemesek a figyelemre és a támogatásra. Ezek lehetnek a teljesség igénye nélkül:

- olyan csoportos foglalkozások, amelyekben a különböző témákban (családi élet, párkapcsolat, szexualitás stb.) illetékes szakemberek, a téma iránt érdeklődő önkéntesek közvetlenül párbeszéd kezdeményeznek a korosztállyal;
- olyan előadások, amelyek a generáció nyelvén tudnak megszólalni az őket érintő témákban, amelyeket sikeres sportolók, színészek, akár vállalkozók vagy más, saját szakmájukban ismert emberek tartanak, így pozitív példa nyújtásával járjanak elől és közérthetően tudják megfogalmazni a legfontosabb kihívásokat;
- olyan aktivitások, amelyek a fiatalok közvetlen részvételét igénylik – társasjáték-klubok, drámacsoportok, bármilyen szabadidős tevékenység, amelyet nem csak a közösségépítéssel, de egyes érintett kérdésekkel össze lehet kapcsolni;
- olyan közösségépítő tevékenységek, amelyek a szolidaritás erősítésén keresztül építenek kapcsolatot akár különböző országrészben, akár különböző anyagi helyzetben lévő fiatalok között.

Fontos lenne olyan projektek támogatása, ami az online téren keresztül, közösségi portálokon vagy a fiatalok által használt applikációkon keresztül szólítja meg a korosztályt és ezen lehetőségek által vonja figyelmüket az offline tér felé. Kiemelendő, hogy ezek a lehetőségek sokszor nem is annyira jelentős anyagi forrásokat, hanem inkább kreativitást igényelnek, kommunikációban illetékes szakemberek igénybevételével.

A Talentum Alapítvány humán szolgáltatás-fejlesztése a témakörhöz kapcsolódóan

Az on-line tér kiegyensúlyozásának érdekében szükséges, hogy a fiatalok olyan terekben is tudjanak találkozni, ahol megélhetik a személyes kapcsolódásokat. Amennyiben ezek a terek nem szerveződnek számukra, a fiatalok ezeket kitermelik maguk számára, akár illegálisan is (pl. elhagyott gyárak), ahol ellenőrizetlen, rossz tevékenységek felé is sodródhatnak. Hazánkban már kialakulóban vannak nagyon jól működő közösségi terek, amelyek megmutatták, hogy különböző stílusú, tematikájú terekre van szükség. Alapítványunk kisebb mértékben, rövidebb időre már hozott létre közösségi teret fiatalok számára, de célunk, hogy egy önálló, folyamatos nyitvatartással rendelkező közösségi teret hozzunk létre. Alapítványunk fő fókusza az önkéntesség és a non-formális tanulási közeg biztosítása, így a kialakítandó közösségi térben is ezeket a tematikákat kívánjuk erősíteni. Természetesen a közösségi tér elsődleges teret ad a fiataloknak a találkozásra, nem oktatási központ, de kiegészítő tevékenységeket, programokat és önkéntességet kínáló térként is funkcionál.

A Talentum Alapítvány 2014 óta elkötelezett az Erasmus+ program keretében megvalósuló Szolidaritási Program működtetésében, rendszeresen fogad külföldi önkénteseket, valamint városi szinten harmadik országbeli egyetemisták számára szervez önkéntességet. A hazai fiatalok és a külföldi önkéntesek összekapcsolására kiemelkedően alkalmas teret enged egy interkulturális közösségi tér, ahol a közös programok által fejlődik a fiatalok empátiája, társadalmi, nemzeti öntudata.

Egyéb megállapítások

A projekt számos olyan témát és területet érintett, amelyek nem tartoznak kifejezetten a civil szektor működési körébe, mivel az oktatási feladatok jelentős részét az állami, adott esetben az önkormányzati szektor látja el. Mivel a kutatás és a lefolytatott események szolgáltak hasznos tapasztalatokkal, álláspontokkal és véleményekkel, ezeket röviden, nem ajánlás keretében, hanem tájékoztatóként ismerteti a szakmai ajánlás.

Iskolai tananyag átalakítása

A kutatás „Oktatás” című fejezetének egyértelmű megállapítása, hogy a szakemberek elsöprő többségének (93%) álláspontja szerint az oktatási rendszer változtatására van szükség. A legfontosabb sarokpontokként az alábbi három szempont került elő:

- tananyag (68%)
- módszerek (53%)
- túlterheltség (25%)

A fentiek közül a szakértők véleménye szerint tananyag kapcsán elsősorban a jelenlegi tananyag felülvizsgálatát, erős megszűrését, csökkentését javasolják, illetve a modernizálás gondolata alatt új irányból megközelítve a hasznos tudás fogalmát, új, gyakorlatiasabb, életre nevelő, személyiségfejlődést elősegítő tantárgyak bevezetését javasolják a szakemberek. Tehát nem csak mennyiségi, de minőségi változtatásoknak is szükségét látják. Olyan új tantárgyak felvételét javasolják, mint az önismeret, az erkölcsi nevelés, a társadalomismereti alapok vagy akár a hétköznapi pénzügyi, gazdasági ismeretek.

Gyakran említett indok az is, hogy a jelenlegi tantervben foglalt tananyag elavult, nem követi a mai elvárásokat, nem készíti fel a diákokat a való életben várható helyzetekre és körülményekre. Magát

a kritikus gondolkodást sem támogatja, vagy segíti elő, illetve túl nagy hangsúlyt fektet a lexikális tudás bemagolására, mint a gyakorlati tapasztalat megszerzésére és a készségek fejlesztésére. A tananyag összetétele nem támogatja az egyéni gondolkodás kialakulását és a személyiségfejlődést, amit a szakemberek egyértelműen olyan készségnek tartanak, mely szükséges a hétköznapi szakmai és magánéleti érvényesüléshez. Ugyanakkor a számonkérés módja jellemzően inkább fegyelmező, büntető, mintsem jutalmazó, értékelő alapú, ami még kevésbé járul hozzá a sikerhez.

A jelenlegi szabályozás nem enged elegendő teret a rugalmasságra és az alulról jövő kezdeményezések elterjedésére, ugyanakkor túl magas elvárásokat támaszt a feladatellátó intézményekkel, a pedagógusokkal, és persze a diákokkal szemben is. Éppen ezért a szakemberek az oktatás minden szintjén szükségét érzik az állam támogatásának, a központi reformnak. Az ideális körülményeket és elvárásokat maguk a területen tevékenykedő szakemberek is jól meg tudják fogalmazni, de számos jó gyakorlatot és jól működő rendszert állítanak sorba más országok oktatási berendezkedését alapul véve.

Ezzel párhuzamosan elengedhetetlen a szakmatanulás reformja is, hogy a szakmát tanulók valóban színvonalas és a későbbiekben használható tudásanyagot szerezhessenek. Ebben a körben a projekt bizonyos megállapításait a dokumentum „A szakma presztízisének, vállalkozói készségek növelése témakör” című fejezetében található, ugyanakkor érdemes megemlíteni, hogy az oktatás keretében megkapott tananyag sem megfelelő arra, hogy az alapfokon elvárt, a stabil vállalkozás kialakítására alkalmas tudással rendelkezzenek az iskolából kilépő fiatalok. A szakemberek mindenképp fontosnak látják, hogy a jelenlegi munkaerőpiaci viszonyokra jobban reflektálva, hozzák közelebb a felsőoktatás és a szakoktatás színvonalát, hogy népszerűbbé tegyék a fiatalok számára az egyre gyarapodó hiányszakmákat.

Oktatási módszertan

A módszertan kapcsán a legtöbb szakember megemlíti, hogy a hazánkban alkalmazott frontális módszer nem felel meg a jövő kihívásainak, a válaszadók 61%-a szerint ez az oktatási forma mára elavult: a tanulók képességeinek fejlesztésére, differenciálásra kevesebb a lehetőség, így a kompetencia-alapú oktatás megvalósítására, az elsajátított ismeretek alkalmazására sem a legalkalmasabb ez a módszer, továbbá nem veszi figyelembe a tanulók részvételi intenzitását, lehetőségeit.

Ennek különösen azért van jelentős súlya, mert a jelenlegi munkaerőpiac pont ezen ismereteket, kompetenciákat, készségeket várja el a belépő új munkavállalóktól. A gyors ütemben fejlődő gazdaság és társadalom, a kutatások új eredményei mind azt várják el, hogy az új tudást a munkavállaló minél hamarabb sajátítsa el és alkalmazza. Ehhez azonban általában nem a lexikális tudás, hanem a gyors tanulás, az intuitív gondolkodás szükséges, melyet a frontális oktatási módszertan nem támogat.

A válaszadók számtalan alternatív oktatási módszert javasoltak a kutatás során, így a gyakorlati alapú, csoportos munkát előtérbe helyező, személy-és kommunikációközpontú, képesség- és készségfejlesztésre hangsúlyt helyező és más, hasonlóan alternatív szemléletű módszerek, melyekben a fenti alapelvek jobban érvényesülhetnek. Hasonlóan fontos a digitális tudás és nevelés előtérbe helyezése tekintettel arra, hogy jelenleg kevés olyan munkakör létezik, ahol a számítógépes alapismeretek nem számítanak alapelvárásnak.

Tanári és tanulói túlterheltség

A túlterheltség kérdése mind a tanárok, mind a diákok körében komoly problémákat okoz. Ez a kérdéskör szoros kapcsolatban áll a tananyag kapcsán előadott kifogásokkal, valamint a számonkérés módjával. Legtöbben azonban az óraszámok csökkentését szorgalmazzák, ami nem meglepő, hiszen az elmúlt években jelentősen nőtt a tanárok és a diákok óráinak száma is. A tanulókra vonatkozó válaszokból egyértelműen kirajzolódik, hogy a diákok átlagos óraszám, valamint egyéb külön foglalkozásai és házi feladatai olyan sok időt vesznek el, amittől a diákok túlterhelődnek, kiégnek: ezt a véleményt a szakemberek 79%-a osztja. Ezzel összefüggésben merült fel a tanárok érintő adminisztrációs feladatokhoz kapcsolódó terhelés is.

A projekt eredményei alapján ez a legfontosabb, és talán a legkevesebb változtatást és erőforrást követelő igény, mely alapjaiban lehetetleníti el a hatékony közös munkát a fiatalok és a pedagógusok között. A fiatalok oktatási rendszer általi túlterheltsége az életük minden más területére rányomja a bélyegét, így az összes ifjúsági szakember munkáját megnehezíti. A tanárok túlterheltsége pedig komoly ütemben fokozza a pedagógusok idő előtti kiégését, ami a jelenleg is szűkös humán erőforrást és a várható utánpótlást figyelembe véve tarthatatlan jövőt ígér a jelenlegi oktatási rendszereknek.

Továbbá a válaszokból kiderült az, hogy a szakemberek nem találják megfelelőnek az oktatási csoportok létszámát sem: a legideálisabb csoportlétszám 15 fő lenne, de maximum 10-20 fő közötti létszám az, amely mellett hatékony oktatás folytatható. Ez lenne az a létszám, ahol a tanulók képességeinek és készségeinek megfelelő fejlesztésére is sor kerülhetne a tanulmányi órák keretein belül.

Duális képzés

A kutatás a „Duális rendszer” című fejezetben vizsgálta az az integrált képzési formát, melyben az elméleti képzés szakiskolákban, a gyakorlati képzés pedig üzemekben, vállalatoknál történik. A szakemberek döntő többsége alapvetően pozitívan ítéli meg ezt a lehetőséget és annak eredményét, mert jó lehetőségnek tartják a gyakorlat megszerzésére. Fontos azonban hangsúlyt helyezni a megfelelő kommunikációra az oktatási intézmény és a vállalat között, hogy a diákok igényei megfelelő hangsúllyal allokálásra kerüljenek.

A duális rendszer támogatása, a vállalatokkal való kapcsolatfelvétel és együttműködés elősegítése is érdemi feladat lehet a döntéshozók számára. A hazai gazdaságpolitika alapvető célja a külföldi nagyvállalatok hazai piacra lépésének elősegítése. Érdemes lenne minél több alkalommal ezt összekapcsolni a szakképzés fejlesztésével. A vállalatoknak szükségük van képzett munkaerőre, az pedig a hazai oktatáspolitikának nyeresége lenne, ha az minél többet együtt járna az ezt segítő iskolák finanszírozásával. Vannak természetesen remek példák (pl. Kecskemét – Mercedes gyár), ezen gyakorlatok folytatása alapvető érdek.

Az oktatásból kiesett tanulók, hátrányos helyzetű fiatalok (re)integrálása

Jellemző gondolatként került elő a kutatásban („Újrakezdő fiatalok támogatás” fejezet) az oktatásból különböző ok miatt (így különösen: hátrányos helyzet, gyengébb képességek) kiesett fiatalok reintegrálása. Ez azért is különösen fontos, mert a munkaerő-piaci változások sok esetben igénylik azt, hogy ezek a fiatalok is valamilyen végzettséggel, képességgel rendelkezzenek, így tudnak részt venni a különböző programokon, élni a felkínált lehetőségekkel és végső soron a társadalom hasznos tagjaivá is így válhatnak. Ezen helyzet javítására több javaslat is felmerült („A reintegrálás módjai” fejezet), így mentorprogramok indítás a szakszerű segítségnyújtásért; több

célzott, egyéni képességet, kompetenciákat figyelembe vevő képzés, program indítása, mely az eddigi tapasztalatok alapján nagy sikerrel és érdeklődéssel kecsegtet; motivációt, az érdeklődést felkeltő programok indítása. Azt valamennyi szakember hangsúlyozza, hogy ezek nem valósulhatnak meg állami szerepvállalás nélkül, legyen az támogatási vagy jogalkotási program indítása.

A 2018. október 16-18. közötti tanulmányút megállapításai alátámasztják a fentieket: kis csoportokban, a tanulók egyéni képességeire figyelő oktatási formák, egyéni programok, melyek igazodnak a fiatalok szocio-kulturális hátteréhez, válnak igazán eredményessé, mert ezek képesek a fiatalok érdemi bevonására. A 2018. szeptember 27-28-ai workshop eredményei ezt annyiban egészítik, hogy mindehhez szükséges a támogatói közeg érzékenyítése és együttműködésre készítése, mely csak az állami szektor és az érintett közösségek együttműködésével lehetséges.

A fiatalok munkakultúrája, elvárásai munkavállalás során

A kutatás „V. Munka világa, külföldi munkavállalás” című fejezetében foglaltak olyan véleményeket tartalmaznak, amelyeket elsősorban lehetőségként érdemes kezelni. A fiatalok belső motivációinak, értékpreferenciáinak ismerete olyan tudás, amivel célszerű gazdálkodni és érdemes figyelembe venni nem csak az oktatás, de a különböző munkaerőpiaci intézkedések tervezése során. Az itt tett megállapítások a kivándorlás visszafordítása érdekében tett programok, akciótervek készítése során is hasznosíthatóak.

Általánosságban elmondható, hogy a megkérdezett által ismert fiatalok már jobban vágnak a kényelemre, a megbecsülésre, mint a kiszámítható biztonságra, ezért nagyon könnyen és gyorsan váltanak munkahelyet. Ezt a hozzáállást a korban már távolabb álló szakemberek egyértelműen negatívnak írták le, ami egyrészt a jelezheti a különböző generációk közötti eltérő felfogásból adódó különbségeket, ugyanakkor azt is, hogy a fiatal nem a számára kedvező és élvezhető munkát végzi.

A fiatalok munkával kapcsolatos elvárásai között első helyen a pénzzel kapcsolatos elvárások, a megfelelő anyagi megbecsülés áll. Második helyen a rugalmas munkavégzés lehetősége, ami éles változás a korábbi generációk elvárásaihoz képest. Ez egy olyan tényezőn, melyen jogszabályi intézkedésekkel, a munkajogi, különösen a munkaidő szabályainak lazításával jelentős előrelépést lehet elérni. Szintén érdemes kiemelni, mint munkavállalási trend változását, hogy a biztos és kiszámítható megélhetés igénye hátulra szorult. Ez összefüggésben van azzal is, ami előzőleg felmerült, hogy a mai fiatalok gyorsabban és könnyebben váltanak munkahelyet. A tervezhető karrier igénye csak olyan pályák esetén jelenik meg, ahol a „bejárando út” előre látható, és viszonylag jobban jósolható.

A motivációs tényezők kapcsán előre kerültek azok a motivációs területek, amik a pénzzel és az elismeréssel állnak szoros összefüggésben: a pénz, egzisztencia, pozíció, szakmai siker. Ugyanakkor érdemes figyelembe venni, hogy ezt követően olyan jellemzően XXI. századi tényezők kerülnek elő, mint a kötetlenebb munkaidő, szabadabb légkör, közvetlenség, zöld környezet igénye. Ezeket az eredményeket szintén érdemes figyelembe venni a szabályozási gyakorlatok, a nemzetgazdaságilag jelentős projektek tervezése során.

Külföldi munkavállalás, önkéntesség

A kutatás „Külföldi munkavállalás” című fejezete megerősíti egyrészt az előző pontban foglaltakat a fiatalok munkával kapcsolatos elvárásait, valamint azon közkeletű ismereteket, mint hogy a fiatalok elsősorban a pénzkeresés, másodsorban nyelvtanulás céljából vállalnak külföldön munkát.

Általános tapasztalat, hogy jellemzően 1-6 év időtartamra terveznek a fiatalok maradni, azonban amennyiben nem szűnnek meg a kivándorlás okai, akkor legtöbbször hosszabb távon vagy egész életen keresztül kint maradnak. A kutatás választ keresett arra is, mely változásoknak kellene bekövetkezniük azért, hogy a kivándorlási folyamat megváltozzon: a jobb pénzkereseti és munkakörülményeket, valamint a politikai és gazdasági környezet változását jelölték meg legtöbbször.

A külföldi önkéntesség megítélésében más szempontok szerepeltek. A kutatás „Hazai és külföldi önkéntesség” fejezetében látható, hogy a határon túli önkéntes tapasztalatszerzés közel sem annyira elterjedt. Akik előnyösnek tartják, azok legtöbbször a nyelvtudás fejlesztését, a sokrétű tapasztalatszerzést, az izgalmas kihívás lehetőségét, a világszemlélet változását, nyitottság növekedését emelik ki. Ezen túl egy más munkakultúrát ismerhet meg általa, kapcsolati tőkét adhat a fiatalnak, segít az önállósodásban, személyiségfejlődésben. Ezek mind olyan tényezők, amelyeket később, a munkavállalás és az önálló élet megkezdése során hasznosíthatnak. Ezek az eredmények az anyaország számára is egyértelmű előnyt jelenthetnek, ahogy új szemléletmód, új módszerek és munkakultúra honosodhat meg, ami osztársadalmi haszonnal járhat. Azt is ki kell emelni, hogy a külföldi tapasztalatszerzés annyiból kockázatot is jelenthet, hogy növeli az elvándorlás lehetőségét, ugyanakkor ezt a kockázatot a különböző programok kialakításakor kezelni lehet.

ÖSSZEFOGLALÁS

A „Nagybetűs életre szabva: szakmai támogatás kamaszkortól a felnőtté válásig” (EFOP-5.2.2-17-2017-00027) elnevezésű projekt keretein belül a Talentum Alapítvány körbejárta a fiatalsághoz kapcsolódó legnagyobb jelentőségű kérdésköröket: az oktatás, a továbbtanulás, a közösségek, a munkavállalás, a hozzá kapcsolódó pályorientáció, valamint a Közösségi Szolgálat és az önkéntesség kérdéseit. A széleskörű, hazai és határon túl magyar civil szervezeteket, az egyházhoz kötődő szervezeteket, az állami szektor képviselőit bevonó kutatás és egyéb események lehetősége biztosítottak arra, hogy a különböző területről érkező szakemberek megszólaljanak, kifejthessék véleményüket, ezzel gazdagítva jelen szakmai ajánlás tartalmát.

A szakmai ajánlás legnagyobb részben olyan témaköröket érint, amely a civil szervezetek szempontjából bír érdemi jelentőséggel. Ennek oka, hogy a projekt során a résztvevők többsége ebből a szektorból érkezett, így az itt tapasztaltokról tud érdemi és megalapozott tudást átadni.

A szakmai ajánlások megfogalmazása több célt szolgált. Egyrészt a kutatás valamint a projekt meghatározott tématerületein elért eredményeit kívántuk bemutatni úgy, hogy a társadalom különböző szinterein aktív, illetve felelős szereplői számára egyaránt képet nyújtson az oktatásért, a fiatalság neveléséért felelős szakembereknek tapasztalatairól, a pályaválasztáshoz, pályorientációhoz kapcsolódó kérdésekről, a szakmatanulásról, vállalkozási hajlandóságról, az önkéntesség helyzetéről, különösen a Közösségi Szolgálat relációjában, a fiatalok közösségeiről, ezek fejlesztési lehetőségeiről és szakértők közötti együttműködésben rejlő előnyökről.

Másrészt megvizsgálva a kutatásban megkérdezett szakemberek által észlelt és megfogalmazott hiányosságokat, célzottan foglalmaztuk meg gyakorlati tanácsokat, jó gyakorlatokat, fejlesztési javaslatokat a szolgáltató szervezetek, azok vezetői, szakemberei, valamint az oktatásért, az ifjúságpolitikáért, valamint a munkaerőpiaci feladatokért felelős döntéshozók számára. Emellett olyan szakmai szolgáltatásokra, programokra, szakmai fejlesztésekre tettünk javaslatot, amelyek az érintett döntéshozók elé kerülve, alapjául szolgálhatnak az érintett társadalmi csoport egyéni, családi, közösségi és társadalmi életminőségét jobbitó intézkedések és programok kidolgozásához.

Jelen szakmai ajánlások megfogalmazásának célja volt az is, hogy az eredményeinket felhasználva létrejöjjön egy innovatív, civil szakmai közösség, amely képes az állami ellátórendszerek esetleges hiányosságait hatékonyan ellensúlyozni. A szakmai ajánlás egységet képez, azonban strukturálisan úgy került összeállításra, hogy az egyes fejezetek önállóan értelmezhetők, olvasásuk sorrendje tetszés szerint felcserélhető az érdeklődésnek megfelelően.

A szakmai ajánlás legnagyobb részben olyan témaköröket érint, amely a civil szervezetek szempontjából bír érdemi jelentőséggel. Ennek oka, hogy a projekt során a résztvevők többsége ebből a szektorból érkezett, így az itt tapasztaltokról tud érdemi és megalapozott tudást átadni. Természetesen közvetetten más területekről is rendelkeznek információkkal, amely szintén megjelent a projekt során. Az ajánlásban bemutattuk azokat a társadalmi befogást elősegítő, megfizethető és fenntartható szolgáltatásokat, amelyeket az Alapítvány humán szolgáltatásain keresztül juttatunk el a célcsoportokhoz.

Mindenképpen rögzítenénk, hogy a civil szektorban rengeteg tartalék van. Az ott évek, évtizedek óta tevékenykedő szakemberek olyan tudást halmoztak fel, amit érdemes hasznosítani. A jó gyakorlatok, workshopok, tanulmányutak azt is megmutatták, ez hogyan lehetséges az állami szervezetekkel való együttműködés során. Ezért a projekt eredménye mindenképpen alkalmas vizsgálatra, megfontolásra, hasznosításra.